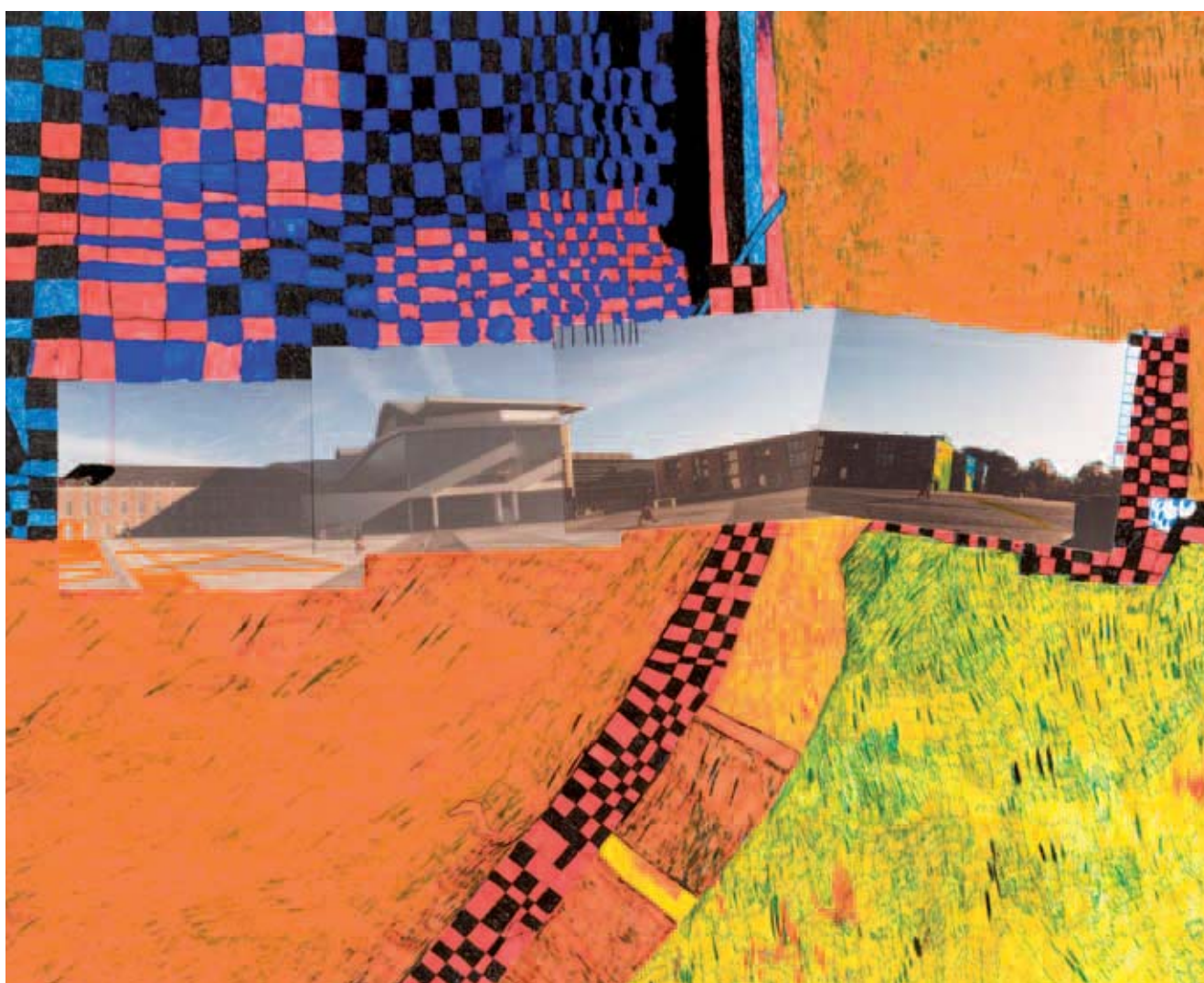

part

2009/3

NIEUWS OVER KUNST VAN MENSEN MET EEN HANDICAP

Visie Op **Met het concept Prokkel zitten we op de huid van de tijd**

Value Added Theatre in Rotterdam

Hoe... werkwijzen in het atelier **ARTORO**

Inhoud

Visie op Met het concept Prokkel zitten we op de huid van de tijd	3
Special Arts Vooraankondigingen activiteiten Special Arts	6
Art-Mobile: kunstlessen aan huis voor mensen met een beperking	7
Tanden aanleiding voor mond tot mond reclame	8
Value Added Theatre in Rotterdam	10
Kunstenaar in de schijnwerper Janny Notmeyer: "Ik blijf altijd doorwerken!"	15
Nieuw in de Special Arts collectie Frank van der Zee	18
Uitreiking Gouden Prokkel 2009	19
Agenda	20
Hoe... werkwijzen in het atelier ARTORO	22
De keuze van... Albert Sanders	24
Groeiende aandacht voor kunst door mensen met een beperking	26
Atelier stelt zich voor Atelier Spat	28
Column Thuiskomen...	30
Terugblik op de tentoonstelling 'Mensen Als Wij'	31

Cover:

Frank van der Zee, *Chassé veld*,
2005, gemengde techniek,

50 x 70 cm

Foto: Gerard van Rossum

Gekwetter

Onlangs ben ik een dag lang bijgepraat over het 'nieuwe' communiceren. Van Hyves tot Twitter, over het opbouwen van volgers en een community en wat je allemaal kunt doen met de nieuwe generatie 'telefoons' zonder te bellen.

Stimulerend om na te denken over hoe te communiceren vanuit Special Arts. Bij alle sprekers kwam naar voren dat een persoonlijk gezicht, transparantie en eerlijkheid essentieel is.

Een dag na deze inspirerende sessie realiseerde ik mij ineens dat er door niemand is gesproken over het 'nieuwe' communiceren met en door mensen met een beperking... Ook ik werd meegesleept door al het gekwetter en heb deze vraag niet gesteld. Het zou toch niet zo

zijn dat deze mensen meer en meer in een isolement komen? Terwijl ze vanuit zichzelf zo transparant en eerlijk zijn! Ik zou graag uw mening willen horen.

(p)art is gelukkig geen digitaal magazine, maar blijft in woord en beeld op papier met u communiceren. Over multimedia bij ARTORO en het international theaterfestival VAT, over de visie van Marian Geling en Janny Notmeyer, over waarneming en 'vertaling'.

Aan het einde van de bewuste dag was daar nog de opmerking 'zoek het communicatiemiddel dat past bij uw doelgroep en misschien is dit wel gewoon de telefoon'. Bel gerust met uw mening of ideeën!

Tine Veldhuizen
0343 420444

gewoon blij

*ik mag oppakken
bij de haak
en zeggen jij spreekt met
annemarieke
dat is een hele lange naam
dan roep ik het personeel
voor de telefoon
dan ga ik de koffie naar
boven brengen
en ben ik gewoon blij*

Annemarieke Meerhof
Uit: Vonken uit mezelf

Het begint al een beetje een traditie te worden. Dit jaar was er in juni voor de derde keer de Prokkeltweedaagse. Ontmoetingen van mensen met en zonder verstandelijke handicap, om samen iets te ondernemen. Het is een formule die aanslaat. In 2007 waren er zeven Prokkels, vorig jaar veertig en dit jaar waren het er meer dan honderd. (p)art praat met Marian Geling, coördinator van de Prokkeltweedaagse, want ook in de wereld van kunst door mensen met een beperking is er geprokkeld.

Visie Op

“...Met het concept Prokkel zitten we op de huid van de tijd...”

Kennismaking met Marian Geling

Hoe het is begonnen

Het kan een vergissing zijn, maar ook voor iemand die redelijk bekend is met de wereld van de gehandicaptenzorg was het net of Prokkel er in 2007 ineens was. “Voor een deel klopt dat,” zegt Marian, “toen het concept eenmaal bedacht en uitgewerkt was ging het allemaal heel snel.” Begin 2007 kwamen op initiatief van het Fonds Verstandelijk Gehandicapten organisaties en personen uit de zorg bij elkaar om te brainstormen over hoe het verder zou moeten met de integratie. Want integratie staat beleidsmatig wel op de kaart, maar mensen met een verstandelijke beperking blijven in de dagelijkse praktijk nog redelijk onzichtbaar. Ze vinden het prachtig in de wijk te wonen, maar of ze zich er vertrouwd voelen... dat is een tweede. Marian vindt dat de tijd rijp is voor een verdere invulling van het begrip integratie. “De tijd dat het om stenen ging, huisvesting in de wijk, is achter de rug. Nu gaat het om de invulling in termen van ontmoetingen tussen mensen. Met het concept Prokkel zitten we op de huid van de tijd. Dat verklaart misschien wel dat het concept snel is aangeslagen.”

Waar gaat het in wezen om?

“Ik heb een eenvoudige vergelijking,” zegt Marian, “als je op zondagmorgen merkt dat je geen suiker voor de koffie hebt, en je belt bij de buren aan voor een kopje suiker, dan voel je je vertrouwd in je omgeving.” Zo zien we het nog niet in beleidsnota’s verwoord, maar zo praktisch is het eigenlijk wel. En vanuit zo’n

praktische kijk is het concept Prokkel uitgewerkt. “Verstandelijk gehandicapten zijn een beetje uit het straatbeeld weggeorganiseerd. Ze wonen wel in de wijk, maar gaan met een busje naar de dagopvang. Wij organiseren ze weer de samenleving in”, zegt Marian.

De essentie van Prokkel is dat mensen met en zonder verstandelijke beperking samen iets ondernemen. Alles is goed, het mag ernstig, het mag vrolijk, als het maar op de tweede vrijdag en zaterdag van juni is en als het maar op de website vermeld kan worden.

Professioneel uitgewerkt

Het concept is eenvoudig, maar professioneel uitgewerkt. Een goed in het gehoor liggende benaming. Prokkel: prikkelende ontmoeting. Een activiteit van twee dagen, want dat geeft meer mogelijkheden en is uitdagender. En ja, manifestaties van één dag zijn er al zo veel. In juni, want dan is er allicht één dag kans op mooi weer om zo te kunnen profiteren van het naderend vakantiegevoel.

Geen kantoor, geen grote organisatie, een kleine staf die in deeltijd werkt.

En heldere communicatie. Want communicatie is een sleutelbegrip. Via een nieuwsbrief en een website die alle activiteiten vermeldt en alles voor iedereen zichtbaar maakt.

Mogelijkheden voor ondernemers

In de aanpak valt de ervaring van Marian te zien. Ze is zo’n tien jaar directeur geweest,

waaronder zes jaar bij de Zomerpostzegels. In deze functie was zij betrokken bij diverse projecten, ook rond verstandelijk gehandicapten. Nu heeft ze een eigen bedrijf. Ze kent zowel de wereld van de zorg als de wereld van de (kleine) zelfstandige ondernemer.

"Ik ben iemand die graag wat maakt en neerzet. En ik ga altijd voor resultaat." Marian vindt dat Prokkel juist ook (kleine) ondernemers mogelijkheden biedt om mee te doen.

De ondernemers kunnen Prokkel diensten bieden waar ze goed in zijn. Voor de publiciteit van een activiteit bijvoorbeeld kunnen tekstschrijvers, reclamebureaus of media-organisaties goede diensten bewijzen. Het is eenmalig en ze zitten er niet voor jaren aan vast.

Ook voor ateliers waar mensen met een verstandelijke beperking werken, zijn er veel mogelijkheden om mee te doen aan de Prokkeldagen.

De wereld van kunst van mensen met een verstandelijke beperking

Marian vindt dat kunst maken voor veel mensen een uitlaatklep is voor gevoelens en ervaringen. "Wat je niet onder woorden kunt brengen, kun je

uitdrukken in je creatieve werk. Naast dat kunst mooi is, het je vrolijk maakt, of dingen doet zien, kan kunst mensen met elkaar verbinden, laten zien wat ze voelen, meemaken of ervaren. Kunst biedt een vorm van communiceren zonder dat je er woorden voor nodig hebt."

Zij vindt dat de ateliers waar mensen met een beperking werken, niet alleen actief moeten zijn op het terrein van een zinvolle dagbesteding, maar dat zij ook mogelijkheden moeten bieden voor het ontwikkelen van talent. Er werken bij de ateliers mensen die heel mooie kunstwerken maken en veel talent hebben. Die kunstenaars mogen er bovendien worden getild. Ook in de reguliere wereld heb je dat echt kunstenaarschap maar voor een paar mensen is weggelegd.

Marian zou willen dat de ateliers met betrekking tot die kunstenaars meer naar buiten gericht zouden zijn. Zij verwacht ook dat dat gaat gebeuren als men er zich bewuster van is, dat kunst een manier van communiceren met de buitenwereld is.

Ook kun je veel rond toegepaste kunst doen. In Apeldoorn bijvoorbeeld worden in een atelier prachtige zijden sjaals gemaakt.

De tien vragen aan Marian Geling

Wie is uw favoriete kunstenaar?

Corneille.

Wat is uw favoriete kunstwerk?

Een beeld uit Tanzania bij ons in de tuin, man, vrouw en kind.

Koopt u zelf kunst?

Ja.

Wat is het laatste kunstwerk dat u heeft gekocht?

Een zeefdruk van Salentijn.

Moet kunst bij het behang passen?

Nou ja!

Wat vindt u van de bedragen die voor kunst betaald worden?

Voor kunst van verstandelijk gehandicapten heeft men vaak niet veel over, terwijl voor reguliere

kunst grote bedragen worden betaald.

Van welk meubeldesign houdt u?

Art Deco.

Wat is uw favoriete bouwwerk?

Het hoofdkantoor van de Gasunie in Groningen.

Wat was uw meest indrukwekkend gebeurtenis?

De geboorte van onze dochter.

Wat is voor u geluk?

De daadwerkelijke verbinding zien tussen mensen.

Ook zijn er commerciële ondernemingen die geïnteresseerd zijn in werk van mensen met een verstandelijke beperking en dat voor de vormgeving van hun producten gebruiken. Belangrijk is wel dat er op gelet wordt dat dit niet voor een appel en een ei gebeurt; de financiële vergoeding moet in verhouding zijn met het product.

Marian vertelt van een Prokkel die inhield dat drie mensen foto's gingen maken van hun omgeving. Twee hadden een beperking, één niet. De opdracht was om een aantal foto's te maken vanuit een bepaald gevoel: vreugde, boosheid, verdriet. Die foto's gaven een prachtig beeld van hoe de makers naar hun omgeving keken. Op de foto's van de autistische fotograaf zag je wel vormen, maar er was geen mens te zien, die vond hij niet relevant, eerder lastig. De foto's van een meisje met het syndroom van Down hadden een hoog knuffelgehalte met hondjes, maar ook één met boosheid over graffiti. En de foto's van de buurtbewoner lieten een park zien zoals mensen dat gebruiken, met een halfpipe, die er misschien niet zo fraai uitziet, maar wel een mooie plek aan jeugdige skaters biedt.

Die foto's zijn gedurende twee maanden in de buurt tentoongesteld met als resultaat dat veel buurtbewoners beter begrepen hoe mensen met een beperking naar de wereld kijken. Prokkels kun je gebruiken om een groot publiek te bereiken. Juist Prokkels die te maken hebben met kunst van mensen met een verstandelijke beperking, zijn daarvoor geschikt.

Special Arts

Aanhakend bij het voorbeeld van de drie fotografen, vindt Marian dat één van de opgaven voor Special Arts zou kunnen zijn er voor te zorgen, dat zulke ervaringen beklijven door ze te documenteren en vast te leggen. Maar er valt nog iets op te steken uit het voorbeeld. Want als het er om gaat dat mensen met een beperking volwaardig mee kunnen doen aan de samenleving, is ondersteuning nodig. Want de fotograaf die autistisch is, maakt schitterende foto's, maar je weet ook dat hij niet in staat zal zijn volledig te concurreren met fotografen die niet autistisch zijn. Want het probleem met mensen met zo'n beperking is dat ze onvoldoende woorden hebben om het werk toe te lichten. Hier ligt een taak voor Special Arts, die talentvolle kunstenaars met een handicap daarin kan ondersteunen zodat ze hun talenten kunnen ontwikkelen.

Prokkels en verder..

Prokkels. Ze zijn er om ontmoetingen tot stand te brengen. Om er aan bij te dragen dat buurten en wijken meer vertrouwd raken met mensen met een verstandelijke handicap in hun omgeving, en omgekeerd.

In onze tijd gestimuleerd door een tweedaagse manifestatie met een variatie van activiteiten, niet per se grootschalig, gewoon met een menselijke maat. En de toekomst? "Als prokkelen de dagelijkse praktijk wordt, kunnen we de zaak opheffen," zegt Marian, "dan prokkelen we het hele jaar!"

*Henk van Es
bestuurslid Special Arts*

Links
Een foto van Tessa,
fotograaf met het syndroom
van Down
Foto: via Prokkel

Rechts
Een foto van Boudewijn,
fotograaf met een
autistische beperking
Foto: via Prokkel

Activiteiten Special Arts

Vooraankondigingen

Start deel twee 'Kunst Inclusief'

In september aanstaande start het tweede deel van 'Kunst Inclusief', het onderzoek dat Special Arts samen met de Hogeschool Utrecht, de Hogeschool Arnhem Nijmegen en partners uit de zorg en de kunst, uitvoert. Dat betekent dat de daarvoor geselecteerde ateliers en centra voor de kunsten aan de slag gaan met bepaalde 'good practices' die naar voren zijn gekomen in het eerste deel van het onderzoek. De betreffende ateliers en centra voor de kunsten overleggen met elkaar welke 'practice' interessant is om verder te ontwikkelen. Dat kan een methode zijn, maar ook een samenwerkingsverband of een vorm van ondernemerschap.

De ateliers en centra voor de kunsten worden daarbij bijgestaan door facilitators, deskundigen met een achtergrond in de kunst en in het begeleiden van onderzoek.

In de volgende nieuwsbrief leest u meer over de voortgang van het onderzoek.

Special Arts Award

Zoals al eerder aangekondigd, gaat Special Arts binnenkort de Special Arts Award, de opvolger van de K4 Award organiseren. Voordat we kunnen starten, moet de financiering hiervan rond zijn. We gaan er vanuit dat dat het geval is begin januari 2010. Onmiddellijk daarna gaan we van start met de publiciteit en zullen we alle potentiële deelnemers en betrokken organisaties daarover berichten.

Theatersymposium

In samenwerking met de Kunstfactor en het Theaterplatform gaat Special Arts een theatersymposium organiseren. De besprekingen daarover starten in september a.s. Anouk van Wognum, voornamelijk secretaris van het platform, heeft al een flinke belronde gedaan om adressen van theatergezelschappen te updaten. Als u denkt dat uw theatergroep niet bekend is bij Special Arts, horen we dat graag van u.

Tentoonstelling 'Tijd voor kunst' tijdens Week Chronisch Ziekten

Op 6 november a.s. vindt het openingscongres 'Tijd voor Leven' plaats van de Week van de Chronisch Ziekten. Special Arts is gevraagd om een tentoonstelling te verzorgen van aansprekende kunstwerken, wat de stichting uiteraard graag doet.

De tentoonstelling zal bestaan uit 20 kunstwerken, gemaakt door mensen met een handicap en/of chronische ziekte. Zij hebben hun leven zin gegeven door *tijd voor kunst* te nemen. Daardoor is niet alleen hun eigen leven verrijkt, maar voegen zij ook iets toe aan de leefomgeving van anderen. De tentoonstelling wordt gehouden in het NBC gebouw in Nieuwegein.

Voor informatie: www.chronischzieken.nl

www.specialarts.nl

Veel lezers van (p)art zullen gemerkt hebben dat de website van Special Arts uit de lucht is. Dat betekent dat wij met meer spoed dan we verwacht hadden, een nieuwe website ontwikkelen. Inmiddels is deze in het stadium van een proef. De planning is dat de website in oktober weer in de lucht is. Vernieuwd en uitgebreid!

Monique van Deventer, Samen,
2007, gemengde techniek,
70 x 50 cm
Foto: Gerard van Rossum

Een instrument bespelen, schilderen, dansen. Voor wie artistieke ambities heeft, is er altijd wel een passende cursus te vinden in een kunstencentrum of het particuliere lescircuit. Voor mensen met een beperking is dat anders, meent muziekdocent Eric Schulp. Anderhalf jaar geleden richtte hij daarom Art-Mobile op, dat kunstlessen verzorgt aan huis, school of instelling.

Art-Mobile: kunstlessen aan huis voor mensen met een beperking

"Art-Mobile is er voor iedereen van 6 tot 90 jaar, die door een beperking aan huis of instelling is gebonden", vertelt Schulp, die inmiddels zeven docenten 'op de weg' heeft. "Onze docenten zijn gespecialiseerd in het lesgeven aan mensen die langdurig ziek of gehandicapt zijn, mensen met autisme, het syndroom van Down, een visuele- en/of auditieve beperking, dementie en lichamelijke beperkingen. Zij geven de cursisten de begeleiding die bij hun persoonlijke leerproces past en stimuleren ze om muziek, dans of beeldende kunst als hobby in hun leven te integreren."

Flexibele actieve en passieve kunstbeleving

Tot nu toe was Art-Mobile actief in de regio Den Haag. Binnenkort bieden Eric Schulp en zijn collega-docenten hun diensten ook in Leiden, Voorschoten, Oegstgeest en Haarlem aan. "Met geïnteresseerden gaan we eerst een gesprek aan om te bekijken waar een cursist behoefte aan heeft. Daarna geven we een advies voor een geschikte activiteit in muziek, beeldende kunst of dans. We bieden actieve én passieve kunstbeleving: cursisten maken niet alleen kunst, maar beleven het ook, door iets te leren over de geschiedenis en te luisteren en te kijken naar wat anderen hebben gemaakt."

Flexibiliteit is het handelsmerk van Art-Mobile. Schulp: "We bieden keuze uit verschillende instrumentale lessen en beeldende technieken. De docent brengt de benodigde materialen mee en kan bemiddelen bij het huren van een instrument. De lestijden hoeven niet vast te liggen; na iedere les bepalen cursist en docent in onderling overleg het tijdstip voor de volgende keer."

Muziek wordt gegeven met piano, keyboard, slagwerk, viool, cello, (elektrisch) gitaar of zingen. Beeldend werken wil zeggen tekenen, schilderen en allerlei nieuwe technieken.

Sinds kort zit ook dansen in het programma. Thuis gaan de stoelen aan de kant en dansen maar.

Muziektherapeute Samara Bertsch is een van de zeven docenten van Art-Mobile. Zij bezoekt wekelijks vijf leerlingen. Met haar lessen aan huis, zo merkt ze, voorziet zij zeker in een behoefte. "Voor iemand met autisme kan de gang naar de muziekschool een grote belasting zijn. Zoveel indrukken onderweg, die energie opslurpen. En dan moet de les nog beginnen. Het is voor leerlingen heel prettig dat ze niet de deur uit hoeven en de muziekles in hun vertrouwde omgeving kunnen krijgen. Bij een aantal zie ik dat muziek maken

Tijdens een vrolijk zomerconcert brachten cursisten hun muzikale kunnen ten gehore
Foto: via Art-Mobile

een dagelijkse activiteit begint te worden. Zij hebben er echt een hobby bij gekregen."

Art-Mobile
Telefoon: 070 - 3686133 /
06 - 27652002
art-mobile@xs4all.nl
www.art-mobile.nl

Eric Schulp is tevens afdelingshoofd muziek, verbonden aan het Koorenhuis te Den Haag en voorzitter van de Stichting Muziekookvoorjou (www.muziekookvoorjou.nl). Hij is met zijn initiatieven druk bezig om aan alle mensen met een beperking in Nederland duidelijk te maken waar ze kunstlessen kunnen krijgen.

Tanden aanleiding voor mond tot mond reclame

Het was een vrolijke foto in het Dagblad van het Noorden van 11 februari 2009 die mijn aandacht trok. Op de foto zijn zes lachende vrouwen te zien met daartussen twee kleurige schilderijen die worden opgehouden door twee mannen in witte jassen. 'Vrolijke tandkunst in de wachtkamer' is de titel van het artikel dat eronder staat.

Carolien Rijnders legt de laatste hand aan een kunstwerk met kiezen

Foto: Krijnie Valentien-Pikart

De foto is genomen in de wachtkamer van de tandtechnische en tandprothetische praktijk van vader en zoon Veenstra in Emmen en laat zien hoe de kunstenaars van de kunstgroep van het Mozaïek in Emmen hun in opdracht gemaakte 'tandkunst' hebben afgeleverd. Daar zat duidelijk een verhaal achter.

Het verhaal achter de vrolijke foto

Dit verhaal begint bij mevrouw Anneke Veenstra. Haar man leidt al jaren zijn tandtechnisch laboratorium gevestigd aan de Noordbargerstraat in Emmen. Nu zoon Mark is afgestudeerd als tandprotheticus zijn er plannen in de maak voor nieuwbouw op een perceel vlak naast de huidige vestiging. De tekeningen zijn er

al en Anneke Veenstra is in haar hoofd druk bezig met de inrichting en aankleding. In gedachten ziet ze aan de muren van de wachtkamer en de gang kleurige schilderijen hangen. En op een dag, met de fiets wachtend voor een stoplicht, ziet ze die schilderijen ineens in werkelijkheid! Twee schilderijen van twee breed lachende koppen: alle tanden bloot.

Kennismaking met het Mozaïek

De schilderijen staan in de Etalage, en dat blijkt de winkel waar het werk van de Kunstgroep het Mozaïek gekocht en/of gehuurd kan worden. Het atelier waar de groep elke dinsdag werkt onder begeleiding van Vrouwkje Rink-Doek ligt vlak naast de Etalage. De groep is enkele jaren geleden

ontstaan door de behoefte aan dagbesteding aan cliënten die veel thuiszitten. Daarop werd o.a. gereageerd met het aanbieden van creatief bezig zijn voor een halve of een hele dag per week. Aanvankelijk deed Theo Fluit, begeleider van de servicegroep, de begeleiding van deze activiteit 'erbij'. De groep en de activiteiten groeiden uit en onder de leiding van Vrouwkje veranderde de groep in de Kunstgroep en ontwikkelden de individuele deelnemers hun eigen stijl.

Dienie bijvoorbeeld, worstelde met allerlei materialen tot ze ervoer dat ze met ecoline kon uitdrukken wat ze in haar hoofd had. Bertha schildert graag bomen maar bij een bezoek dat de Kunstgroep bracht aan de expositie van Waterhouse in het Groninger

Museum werd ze helemaal gegrepen door de meerminnen op zijn schilderijen. Carolien had al heel veel mogelijkheden op het gebied van dagbesteding uitgeprobeerd, maar het was allemaal niks. Ze haakte altijd na korte tijd weer af. Nu is ze al twee jaar lid van de Kunstgroep en blijft met onverminderd plezier aan het werk. De breed lachende koppen in de Etalage blijken afkomstig van Atelier de Ruimte in Assen. Maar in overleg met Theo Fluit ontstaat het idee om een opdracht voor schilderijen met het thema 'Tanden' aan de Kunstgroep van het Mozaïek te geven.

Aan de slag met het thema 'Tanden'

Vrouwkje vindt beeldmateriaal bij het thema en in groepsgesprekken wisselen de kunstenaars eigen tandartservaringen uit. Daaruit ontstaan voldoende ideeën, om elk groepslid met 'tandkunst' aan de slag te laten gaan.

De levering van de voltooide, ingelijste werken wordt een feestelijke aangelegenheid. De trotse kunstenaars worden met koffie, thee en soesjes ontvangen door de enthousiaste en blijde opdrachtgevers.

In deze positieve sfeer ontstonden weer nieuwe ideeën voor nog meer tandenschilderijen, na de vijf die zojuist hun bestemming hadden gevonden.

Na de publicatie

Het artikel dat het Dagblad van het Noorden hieraan wijdde heeft blijkbaar veel aandacht getrokken. Nog steeds komen er af en toe telefoontjes die er aan refereren, zowel bij het Mozaïek als bij de praktijken van de

Veenstra's. Maar de schilderijen worden daar ook opgemerkt door bezoekende tandartsen en hun assistentes, cliënten, leveranciers en vertegenwoordigers. Ze zijn al onderwerp van vele gesprekken geweest. Op de tafel in de wachtkamer ligt een, op eigen initiatief gemaakt, geplastificeerd A4tje waarop, compleet met foto's, de herkomst en achtergrond van de schilderijen wordt uitgelegd. Anneke Veenstra is niet alleen heel blij met de schilderijen, die de praktijk in huurkoop heeft, maar ook met de leuke publiciteit die de hele geschiedenis blijft opleveren. Door de kredietcrisis is de realisering van de bouwplannen vertraagd. Maar bij de opening van het nieuwe gebouw zullen de, inmiddels voltooide, verder uit de opdracht voortgekomen schilderijen aan de collectie worden toegevoegd. Weer een mooie gelegenheid voor een feestje!

Toekomstplannen

Bij het Mozaïek zijn twee opdrachten direct voortgekomen uit het krantenartikel. Er staan ook exposities op het programma in gezondheidszorginstellingen. Bij de stichting Promens Care*, waarvan het Mozaïek deel uitmaakt, is het onderdeel creatieve dagbesteding in beweging. Het is de bedoeling dat alle ateliers op het gebied van PR, exposities en verhuur/verkoop met elkaar gaan samenwerken en daar komen nu al allerlei leuke plannen uit voort. Theo Fluit vertelt dat er bij de cliënten van Promens Care veel belangstelling is voor de Kunstgroep van het Mozaïek. Er zijn veel aanmeldingen van mensen die graag een of meer dagdelen per week willen schilderen. Ook de markt vraagt

in toenemende mate naar de schilderijen van de Kunstgroep. Als er binnen afzienbare tijd een tweede groep start hoopt men naar twee kanten meer mogelijkheden te kunnen bieden. Vooral mond tot mond reclame lijkt gezorgd te hebben voor een sneeuwbaaleffect: als ergens een schilderij hangt wordt dat altijd onderwerp van gesprek.

Krijnie Valentien-Pikart

Kunstgroep het Mozaïek
Van Schaikweg 17
7811 KH Emmen
Telefoon: 0591 - 390990
www.promens-care.nl

Tandtechnisch Laboratorium
Tandprotheticus Mark Veenstra
Noordbargerstraat 6-6'
7811 KG Emmen

Eén van de schilderijen die de aanleiding vormde voor de opdracht

Foto: Krijnie Valentien-Pikart

* Promens Care is een organisatie voor mensen met een verstandelijke en/of psychiatrische beperking en mensen die gebruik maken van de maatschappelijke opvang.

Value Added Theatre

in Rotterdam Een internationaal festival vol kwaliteit

Een internationaal festival van hoog niveau in Lantaren/Venster te Rotterdam op 27, 28 en 29 april 2009. Dat beoogde Theater Maatwerk met het nieuwe festival Value Added Theatre. Drie dagen bruisende optredens van een zestal groepen uit maar liefst zes verschillende landen en talkshows over de vele functies van theater en dans voor en door mensen met een beperking. Maar ook een standpuntbepaling over de afgelegde weg naar een professionele inrichting van het theater voor mensen met een beperking.

Start van V.A.T.

Trots zegt Koert Dekker dat dit nieuwe internationale festival theater en dans met 'toegevoegde waarde' zal brengen. Hij is de initiatiefnemer van dit festival, dat voluit heet: Value Added Theatre. Zeven jaar geleden is het plan voor deze bijzondere producties ontstaan, in het begin vooral vanuit de behoefte om meer mensen bij de activiteiten van Maatwerk te betrekken. Maatwerk is een van de bekendste theatergroepen in Nederland voor en door mensen met een beperking. Maar in een later stadium groeide het idee uit tot iets groters, tot iets dat nationale en internationale allure zou moeten krijgen.

De belangrijkste doelstelling van het festival werd de verbreding van de aandacht voor

activiteiten op het gebied van theater voor mensen met beperking. Tevens het aangaan van de dialoog over functie en doel van deze activiteiten. "Bij elkaar in de keuken kijken", kwam daarbij volgens Koert op de eerste plaats, "je kunt altijd bij elkaar rondneuzen". Maar een minstens even belangrijk doel was het verhogen van het niveau in Nederland. Door de jarenlange contacten in het buitenland was duidelijk geworden dat de artistieke lat in Nederland niet altijd even hoog ligt als in andere landen.

De discussie over het 'werkelijke doel' van dit soort theater, namelijk of de belangrijkste component bestaat uit zorg of uit kunst, moet elke keer opnieuw gevoerd worden. Maar vooral moest de nadruk liggen op: "We zijn professionals, we groeien als spelers en het publiek wordt ontroerd."

En vanuit dat idee is na een lange voorbereidingstijd V.A.T. ontstaan, een festival dat een positieve benadering van theater en dans in vele facetten liet zien.

De voorstellingen

Maatwerk opende het festival met *Bloedbruiloft*, een stuk dat eerder tijdens Ongekend Talent in Breda was opgevoerd. Gevolgd door Compania Danza Mobile uit Spanje met *Descompasao*. Deze moderne dans kwam met een vertraging op gang, waardoor de conflictueuze relatie met de ouders uitgebreid onder de aandacht werd gebracht. Daarna brak de wervelende show los en werd deze voorstelling een prachtig feest van

Inspirerende talkshows in een
theatersetting
Foto: Joost Maaskant

moderne dans en flamenco. Het was zichtbaar dat er vele trainingsuren ingestoken waren om de perfect uitgevoerde lichaamstaal te kunnen verwezenlijken en de integratie van 'gewoon en met een beperking' bleek verbluffend goed gerealiseerd.

In het spel voor kleine kinderen *tu tu* van Theater Stap uit België bleek de fascinatie voor het kleine, het detail, de belangrijkste thematiek, naast ritmische elementen. Drie mannen in ieder een naar eigen inzicht ingericht huisje spelen een soort ritueel in het klein. Volgens een vastliggend stramien vullen zij hun dag, maar telkens veranderen er kleinigheden in de optredens. Het voeren van de eendjes, het maaien van het gras en het laten groeien van een plant, elke handeling kan bij iedere opvoering van het stuk door een andere speler worden uitgevoerd. De grapjes zijn wel voorspelbaar, maar tegelijkertijd door hun universele begrijpelijkheid een verademing. De verhaallijn laat zien hoe oningewikkeld een mensenleven kan zijn en tegelijkertijd rijk aan menselijkheid. Het is verfrissend om te zien hoe verrassend groot een klein gegeven kan dienen als referentiekader voor ons menselijk handelen. *Tu tu* is daardoor een sprookje van vlees en bloed voor kinderen en volwassenen. Dat *tu tu* echt ingesleten is, is te zien aan het onderlinge spel en de mogelijkheid tot improviseren tijdens de voorstelling.

'Reclame theater' op straat van
Theater Maatwerk
Foto: Joost Maaskant

Tarte au Chocolat was een luchtige clowneske vertoning, waarbij grollen en grappen de hoofdrol hadden. De toeschouwers kregen een soort circusact voorgeschoteld met dezelfde ingrediënten als clowns in een echt circus vertonen: grapjes die al bijna aangekondigd zijn, maar toch lollig met af en toe een onverwachte situatie. Een angever en degene die 'scoort' en natuurlijk de onvervalste gooi- en smijtpartijen. Deze Franse clownerie kwam heel goed en degelijk over, waarbij de 'beperkte speler' nog de meest humoristische bleek te zijn.

Beautiful people ging over niet zulke beautiful people, want er streek vooral veel agressie met daarbij passende muziek op de dansvloer neer. Met veel effecten en theatertrucs kwam een dwingende uitvoering op het publiek af. Rolstoelers kregen een merkwaardige rol, want ze kwamen in de choreografie en in het spel voortdurend 'in botsing' met de andere spelers. Telkens kwam een van de rolstoelers op de grond terecht. De belangrijkste rollen bleven voor de 'gewone' dansers en dat was jammer, want een enkele keer bleek hoe goed een gehandicapte samen met de anderen een gecontroleerde dans kon doen.

Die integratie van gewoon en bijzonder vond wel plaats op de laatste avond van het festival. De indrukwekkende voorstelling *Zoll*

verhaalde over een vrouw die aan de grens wordt tegengehouden en naar een kamp wordt gestuurd, waar ze haar kind baart. Deze zoon heeft achteraf de geschiedenis gereconstrueerd en La Compagnie Création Ephémère uit Frankrijk bracht in heftige, maar vooral subtiele beelden de herinnering tot leven. Daartoe bleef het niet beperkt, want de verwijzingen naar huidige conflicten met martelingen en opsluitingen maakten alles erg actueel. De eerste scène waarin Vera op een bijna struikelende, maar vasthoudende manier de circuspiste betrad blijft op het netvlies hangen. En dankzij het feit dat de Franse taal voor veel toeschouwers erg moeilijk bleek te volgen, werd nu eens zeer duidelijk gemaakt dat goede regisseurs zelfs buiten de teksten om een stuk theateraantal interessant kunnen maken. Een knappe prestatie.

Verschillen in interpretatie

In een van de talkshows blijkt hoe verschillend er over bepaalde feiten gedacht kan worden. De interpretatie over de dansuitvoering van de Portugese groep Dancado Com a Diferença riep niet alleen verschillende gevoelens op, maar maakte ook een totaal andere benadering van het begrip 'integratie' duidelijk.

In dit nogal heftig lichamelijke stuk met rolstoelers die over de toneelvloer werden gegooid, kregen de 'gewone' dansers het leeuwendeel van het spel en de dans voor hun rekening. Twee Nederlandse sprekers vinden dat deze benadering van theater een nog ontluikende vorm van emancipatie van mensen met een beperking laat zien, want de laatsten bleven wat ondergeschikt aan de grote verhaallijn. Een gastspreker uit Duitsland vindt het juist de beste vorm van integratie, want in

de professionele wereld van het theater en de dans zijn de glansrollen ook weggelegd voor de sterren en de kleine aanvullende rollen voor de mindere spelers en dansers.

Professionaliteit - en daar streeft iedere club op dit festival naar eigen zeggen naar - blijkt ook te leiden tot diverse benaderingen van de invulling van dit begrip.

Verschillen in benadering en mogelijkheden

"Mijn ambities heb ik direct in de kast gezet", zegt de choreograaf van Escalibur, een Haagse groep voor mensen met een handicap. "Je kunt niet de normale pasjes doen, zoals je op de opleiding leert, maar je dient via improvisatie en expressie uiteindelijk tot een compositie te komen. De academische traditie past niet in het proces met deze dansers." Hij wordt in dit idee ondersteund door de docent dans van Maatwerk die vooral de cadeautjes, de verrassingen van haar dansgroep het meest bijzonder vindt. Het belangrijkste is de ondersteuning van de spelkwaliteiten en de dansmogelijkheden. Wat er in zit, moet zo goed mogelijk worden uitgebuit om het proces voor spelers en dansers in gang te zetten en te laten leiden tot een mooie voorstelling.

De eerste dag van het festival had echter laten zien dat ingewikkelde pasjes wel degelijk ingestudeerd kunnen worden. Bij de Spaanse groep Compania Danza Mobile zag de toeschouwer een volledig op gelijkheid gebaseerde voorstelling in de benadering van het dansersvak. Hier wel aangeleerde danspasjes en grotere rollen voor de dansers met beperking. Het bleek dat deze dansers vijf dagen in de week vijf uur trainen. Kom daar maar eens om in de werkelijkheid van het Nederlandse circuit.

Een impressie van de voorstellingen: Bloedbruiloft, Descompasaos, tu tu, Tarte au Chocolat, Zoll en Beautiful people
Foto's: Joost Maaskant

Waar staan we in 2009?

Ondertussen zijn we een jaar na het Festival Ongekend Talent in Breda en het is goed om een tussenbalans op te maken. Hoe veel verder is de emancipatie van de theatergroepen voor en met mensen met een beperking? Het uitgangspunt om meer met elkaar van gedachten te wisselen in een regulier overleg heeft al enigszins gestalte gekregen. Het is in die gesprekken gegaan over kwaliteitsverbetering, de positie van groepen binnen het amateurveld en de professionele wereld en wat het gezicht van de theatermakers naar buiten toe kan zijn. De Kunstfactor heeft zich laten horen, Special Arts toont belangstelling en in 2010 komt er een symposium over 'theater en mensen met een beperking'. Er zijn vergevorderde plannen om de stand van zaken in boekvorm uit te brengen en vooral naar de overheid is dat van belang voor de standpuntbepaling en de geldstromen.

Gemiste kans

Maar er miste iets op dit mooie festival. De makers en spelers van de internationale gastgroepen waren niet aanwezig op de belangrijke middagsessie van de afsluitende dag. Daar zou 'de positie van Value Added Theatre' uitgebreid besproken worden in een van de zalen van het festivaltheater. Maar bij gebrek aan deelnemers bleef de beperkte groep Nederlandse makers en deskundigen aan de tafel in het restaurantgedeelte zitten.

Het naar binnen gekeerd zijn van de diverse groepen bleek ook hier nog groot en lijkt tegelijkertijd verklaarbaar vanuit de start van theatergroepen van mensen met een beperking. De eerste stap is: een kijkje nemen bij andere gelijksoortige groepen en instellingen. Maar daarna moeten alle deuren open, ook die naar het 'gewone' theater.

Om de twee jaar zou zo een internationaal festival kunnen plaats vinden, zoals V.A.T. in Rotterdam. Tijdens dit volgende internationale festival kunnen er een aparte dag voor workshops, een congresdag en meer mogelijkheden tot geïnitieerde ontmoetingen gerealiseerd worden. Daarnaast leent een nationaal festival zich goed voor toerbeurten door het hele land.

Maar naast deze mooie plannen van een te kleine groep professionele krachten en enkele enthousiastelingen, is het nog even 'sappelen'. Daarom een slot aan dit artikel met (de professionele) kritiek waar diverse keren om werd gevraagd.

Zolang de goedwillende theatergroepen en dansgroepen van mensen met een beperking te veel op hun eigen eiland blijven werken, zal de zo graag gewilde professionalisering nog wel even op zich laten wachten. Dat heeft het prachtige festival V.A.T. in ieder geval nog eens duidelijk laten zien. Voor de makers, de spelers en de toeschouwers is er nog een behoorlijk lang traject af te leggen op deze weg van emancipatie. Maar die noodzakelijke weg kan wel zeer interessant zijn!

*Kees van Meel
Theaterrecensent*

Met dank aan Chava voor haar bijdrage.

Is uw theatergroep bekend bij Special Arts?

Graag ontvangt Special Arts de adresgegevens en een omschrijving van uw theatergroep per e-mail: info@specialarts.nl. Ook kunt u ons uw activiteiten melden, die wij vervolgens publiceren in de (digitale) agenda.

Amsterdam Outsider Art

Verkoop en verhuur van kunst

Nieuwe Keizersgracht 1a
1018 DR AMSTERDAM
tel. : 020-3307083
website : www.amsterdamoutsiderart.nl
www.amsterdamoutsiderart.hyves.nl
e-mail : amsterdamoutsiderart@gmail.com
openingstijden : wo t/m za 12.00-19.00 uur

Atelier 't Carillon

Markt 4
6041 EL ROERMOND
tel. : 0475-319619
fax : 0475-339827
e-mail : joyce.martean@daelzicht.nl
openingstijden : di t/m vr van 9.00 16.00 uur

De Wijde Doelen

*Grafiek en Keramiek Atelier
Linoleumsneden, zeefdrukken, ansichtkaarten,
oliepastels. Seriematige en vrije keramiek.*

Biltstraat 333
3572 AS UTRECHT
tel. : 030-2331836
fax : 030-2382387
website : www.wijdedoelen.nl
e-mail : info@wijdedoelen.nl
openingstijden : bezoek na telefonische afspraak

Jans Pakhuys

Voorheen Hof12Galerie

Grote Sint Jansstraat 4
3811 HX AMERSFOORT
tel. : 033-4611779
fax : 033-4613382
website : www.amerpoort.nl/janspakhuis
e-mail : janspakhuis@amerpoort.nl
openingstijden : di t/m za 11.00-17.00 uur en tijdens
kustkijkroute elke 3e zondag v/d maand
van 14.00-17.00 uur en op afspraak.

Atelier 'De Haagse School'

Westeinde 139
2512 GW DEN HAAG
tel. : 070-3453497
fax : 070-3453522
e-mail : atelierdehaagseeschool@planet.nl
openingstijden : dinsdag-, woensdag-, donderdag-, en
vrijdagmiddag 13.00-16.00 uur, één keer
in de maand op zaterdag geopend en op
afspraak

Galerie-Atelier de Kaai

J.A. van der Goeskade 65
4461 BJ GOES
tel. : 0113-222891
website : www.artotheek.be
e-mail : galeriedekaai@gors.nl
openingstijden : ma t/m vr 09.00-16.00 uur,
za 11.00-15.00 uur

Atelier Biesonder, Op de Bies

onderdeel van de koraalgroep

Hereweg 96
6373 VL LANDGRAAF
tel. : 045-5330860
e-mail : biesonderrepro@opdebies.koraalgroep.nl
openingstijden : ma t/m vr 09.30-12.15 uur en
13.30-16.15 uur

Galerie Atelier Herenplaats

Schiedamse Vest 56-58
3011 BD ROTTERDAM
tel. : 010-2141108
fax : 010-2133896
website : www.herenplaats.nl
e-mail : atelier@herenplaats.nl
openingstijden : ma t/m vr 13.00-17.00 uur

Expressief en krachtig is het werk van Janny Notmeyer (1943). Met intense kleurvlakken, omgeven door donkere contouren schildert ze mensen, dieren, landschappen, gebouwen en een enkele keer abstract werk. (p)art zocht haar op in Atelier Amsterdam, waar ze sinds 1993 haar werkplek heeft.

Janny Notmeyer:

“Ik blijf altijd doorwerken!”

Atelier Amsterdam is een van de ateliers voor mensen met een verstandelijke beperking van zorginstelling Cordaan. Twee dagen per week werkt Janny Notmeyer, die al bijna twintig jaar schildert, er gestaag aan haar schilderijen, waarvan een groot deel zijn weg vond naar kopers, exposities en artotheken. In de collectie van de kunstuitleen van Special Arts zijn twaalf kunstwerken van Janny te vinden.

In de grote zolderruimte van het atelier zitten verspreid mensen achter ezels of aan tafels te werken. Aan de wanden, op stapels in de stellingen en opgeborgen in de ladenkasten hangen en liggen honderden eerder gemaakte kunstwerken.

Contouren

Janny haalt een stapel werk op papier uit een la. Er zitten voorschetsen in zwart krijt en een aantal stukken in acryl bij. We nemen daarna haar portfolio door, een dikke ordner met foto's van het werk van de afgelopen jaren. Ze maakte ook wat keramiek, maar vond haar draai overduidelijk in het schilderen. Al het voltooide werk laat de kenmerkende sprankelende, zorgvuldig gekozen kleuren en de stevige contouren zien. Vaak geef ze commentaar: “Leuk gemaakt, hè?”

Bij sommige portretten heeft ze een naam geschreven. Leesbaar zijn de namen echter niet en Janny kan ook niet vertellen wie ze heeft afgebeeld.

Het is niet echt eenvoudig om van haarzelf te weten te komen wat haar drijft of hoe haar werk tot stand gekomen is. Ze beschikt nauwelijks over de mogelijkheden om antwoord te geven op een open vraag. Vragen zijn al snel te sturend voor haar. De vraag of ze uit het hoofd schildert beantwoordt ze bevestigend, maar het antwoord op de vraag of ze ook in boeken kijkt

om op ideeën te komen is ook ‘ja’. Duidelijk is in ieder geval dat ze plezier heeft in het schilderen en dat ze enthousiast is over het resultaat.

Lagen

De foto's laten goed zien hoe Janny haar schilderijen in lagen opbouwt. Van een aantal stukken is een reportage gemaakt, waaruit blijkt dat ze bepaald niet snel klaar is met een schilderij. Naar aanleiding van een bezoek aan Artis heeft ze bijvoorbeeld een complex schilderij gemaakt van een verzameling van ongeveer achttien dieren, die, gemoedelijk bij elkaar staand, voor Janny lijken te poseren. Een bijna in zijn geheel zichtbaar luipaard kijkt je vanuit het middelpunt van het schilderij aan. Een tweede luipaard daaronder, en een olifant, een leeuw en een tijger aan de rechterkant zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden. Maar links staan zeker twaalf beesten dicht achter elkaar opgesteld. Je ziet alleen een klein gedeelte van hun ruggen en van de voorste ook hun koppen. De kleuren zijn fris en tamelijk natuurgetrouw. Ook hier geven de zwarte contouren de vormgrenzen aan. In combinatie met de tijgerstrepen en luipaardvlekken zijn ze prachtig in evenwicht. De fotoserie laat zien

Janny Notmeyer, *Tijgers*,
acryl op doek, 2003, 200 x 140 cm
Foto: via Atelier Amsterdam

dat alle dieren aan de linkerkant, te beginnen met het dier achteraan, in eerdere stadia eerst helemaal zijn uitgewerkt, voordat het volgende, ervoor geschilderde beest vorm krijgt. Het schilderij 'Huis' is op eenzelfde manier ontstaan. Onder de afbeelding van het grote gebouw met vleugels aan weerszijden zitten een groot aantal lagen. Janny schilderde minutieus alle stenen van het onderliggende plein. Daarna verdwenen ze onder een laag gele verf, die de basis vormde van het gebouw, ook al is er in het uiteindelijke resultaat nog maar heel weinig van terug te zien. Met behulp van stroken crêpeplakband, die ze met een tussenruimte aanbracht op de torens aan de zijkanten en waar ze vervolgens overheen schilderde, kon ze heel handig snel ramen maken. Het eindresultaat laat een gebouw zien met honderden ramen en een gedetailleerde, imposante entree.

Karakteristieken

Met Barta de Broekert, Janny's begeleidster bij de Kunstwerkplaats, praten we over de karakteristieken van Janny's werk. Om Janny zo goed mogelijk te betrekken bij het gesprek praat Barta afwisselend met en over haar.

"Janny kiest zelf haar onderwerp. Je komt zelf met ideeën, hè? Je hebt boekjes en plaatjes. Ze is nu bezig met schilderen van een beeld van Carel Visser, een vrij abstract werk. Waarom heb je dat gekozen?"

Janny: "Weet ik niet."

Barta: "Dat vond je gewoon leuk?"

Janny: "Ja."

Boven:

Deze naakte dame van Janny uit 1998 is zonder kleding gebleven

Foto: via Atelier Amsterdam

Onder:

Janny Notmeyer, *Huis*, acryl op doek, 2001, 200 x 140 cm

Foto: via Atelier Amsterdam

Barta: "Ik weet ook nooit precies de motivatie, hoor."

Ze schildert graag mensen en het liefst portretten.

"Mensen zijn het mooist," beaamt Janny. Barta:

"De voorbeelden komen vaak uit boeken. Maar je maakt er toch een heel eigen interpretatie van. Soms werkt ze daarbij aan de hand van een foto.

Een keer heb je een heel mooi fotootje van vroeger meegenomen, toen je nog klein was. Met je vader,

moeder en zus. Je hebt je schilderij toen aan je vader gegeven."

Praten over dat schilderij blijkt verdrietige herinneringen bij Janny op te roepen.

Haar moeder is een paar jaar geleden overleden.

In het gesprek begint ze, voor zich uit sprekend, nog een aantal keren over haar moeder.

Het schilderij van haar familie werd ook laag voor laag opgebouwd.

Barta: "Ze schildert mensen eerst naakt en kleedt ze daarna aan. Eerst een

hemd, dan een trui, enzovoort. Bij portretten maakt ze eerst het kale gezicht. Dat is heel kenmerkend

voor jou. Op die manier wordt zo'n schilderij in gewicht heel zwaar. Je werkt heel serieus en

bent niet snel tevreden. Ze is heel lang met een schilderij bezig, vaak wel meer dan een maand.

Je denkt goed na hoe je iets moet schilderen.

Het werk blijft op een goed, hoog niveau." Janny:

"Je doet je best."

Bloemen

Janny heeft aan verschillende (groeps)

exposities meegedaan. Een aantal schilderijen is momenteel te zien in de onlangs geopende

galerie Amsterdam Outsider Art, die gelieerd is aan de ateliers van Cordaan.

Ze staat graag in het middelpunt van de belangstelling en geniet er duidelijk van

wanneer haar werk tentoongesteld en bewonderd wordt.

Barta: "Ze houdt erg van openingen en feestjes."

Janny: "Bosje bloemen!"

Barta: "Er wordt ook regelmatig werk van haar uitgeleend."

Aan de galerie Amsterdam Outsider Art is ook een artotheek verbonden. Tot juni van dit jaar was de galerie – onder de naam Galerie Amsterdam – onder hetzelfde dak te vinden als Atelier Amsterdam. Barta: “Nu is de galerie om de hoek bij de Hermitage. Veel verder bij ons vandaan dus. We hebben er niet veel zicht op. Het kortere lijntje is weg en dat is wel jammer. Maar door die locatie krijgen we aardig wat nieuw publiek.”

In Janny’s ordner zit een sympathiek en enthousiast mailbericht van de koopster van een van haar werken.

Barta: “Het is leuk en belangrijk als er contact is tussen de koper en de maker. Als dat gebeurt zie je hoe beide partijen daarvan genieten.”

Thema’s

Werkt Janny langer achtereen met thema’s of lopen de onderwerpen door elkaar?

Barta: “Als je portretten maakt, dan maak je er een heleboel. Je bent er dan wel een jaar mee bezig. En een tijd maakte je Afrikaanse dingen, met allerlei vormen, vrij abstract.”

Janny: “Dan ga ik een tijdje door. Het maakt niet uit, ja. Ik kan het heel goed.”

Barta: “Ze denkt goed na over de vraag hoe ze dingen zal oplossen. In de eerste jaren vroeg Janny nog wel om enige sturing. Maar nu is ze superzelfstandig. Wij hoeven er niets aan te doen. Wij bieden haar de plek om te werken. Je weet altijd wat je wil gaan doen en wanneer iets klaar is.” “Ik doe het zelf, ook alleen altijd”, voegt Janny daar aan toe.

Werkt Janny vanuit zichzelf, met een heel duidelijke drang? Barta vraagt aan Janny:

“Doe je het thuis ook wel, tekenen en schilderen? Er zitten hier wel een paar mensen die drang hebben, maar voor Janny is het meer werk geworden. En ze vindt het leuk werk. Ik denk wel dat de inspiratie vroeger groter was.”

“Je moet wat te doen hebben!” zegt Janny zelf. Ze vindt het gezellig op het atelier, al lijkt ze wat moeite te hebben met de onrust die het werken in een grote groep met zich meebrengt.

Barta: “Zij is vanaf het begin bij het atelier. Eerst vijf dagen per week, nu nog twee hele dagen. Vroeger, toen je ook een jaartje jonger was, zat je met 8 of 10 mensen in een atelier, nu met 20-25 mensen. Veel jonge mensen. De groepsamenstelling is wat veranderd. Daardoor is er een ander soort sfeer. Maar met een aantal mensen heb je wel contact, hè?” “Het gaat goed”, vindt Janny.

Het antwoord op de vraag of Janny vrolijk wordt van schilderen is “Ja!”. Wanneer ze er helemaal geen zin meer in zou hebben zou ze toch wel willen stoppen?

Janny: “Nee hoor, dat wil ik niet. Ik blijf altijd doorwerken!”

Barta: “Je blijft hier gewoon eindeloos doorwerken!”

Janny: “Als ik oud word, dan stop ik ermee. Maar dat duurt nog heel lang. dan ga ik in de VUT. Ik ben nu nog gezond.”

Noek van der Burgh

Atelier Amsterdam (onderdeel van Kunstwerkplaats)
Lutmastraat 181-183
1073 GX Amsterdam
Telefoon: 020 - 5722763
www.kunstwerkplaats.nl

Amsterdam Outsider Art
Van Limmikhof, Nieuwe Keizersgracht 1A,
1018 DR Amsterdam
www.amsterdam-outsider-art.nl

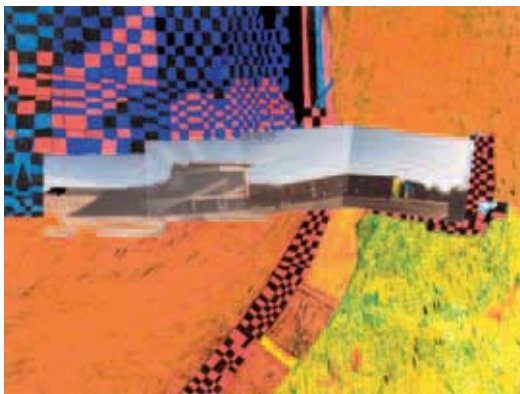

Janny Notmeyer, *Zonder titel*,
gemengde techniek, 70 x 50 cm

Foto: Gerard van Rossum

Nieuw in de Special Arts collectie

Frank van der Zee

Frank van der Zee, *Chassé veld*, gemengde techniek, 50 x 70 cm

Foto: Gerard van Rossum

Maandelijks worden er kunstwerken aan de collectie van de kunstuitleen toegevoegd, zoals onlangs schilderijen van Frank van de Zee.

Frank van der Zee (1966) werkte vanaf 1998 bij het atelier Artilabo in Breda, nadat hij lessen had gevolgd bij verschillende kunstenaars. In 2008 stapte hij over naar de Vlaszak in Breda, een extern atelier waar verschillende Bredase kunstenaars werkzaam zijn. Hier kan hij zelfstandig werken.

In de loop der tijd heeft hij een heel eigen stijl en beeldtaal ontwikkeld. Zijn manier van werken, aanvankelijk grof en ogenschijnlijk

impulsief, is verfijnder geworden. Een geordende chaos van fragmenten, structuren en details kenmerkt zijn werk. Frank werkt vaak abstract en in gemengde techniek.

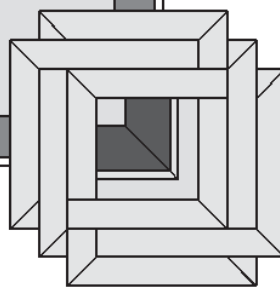
Recentelijk is Frank bezig zijn ideeën vorm te geven met behulp van de collagetechniek. De gelaagdheid hiervan neemt steeds meer een letterlijke vorm aan en transformeert langzaam maar zeker in de richting van een geabstraheerde maquette.

Atelier Artilabo
Catharinastraat 9
4811 XD Breda
Telefoon: 076 - 5309379

LIJSTENMAKERIJ

VAN ECKEVELD

sterk in inlijstwerk

Lijstenmakerij van Ekeveld
Tuindorpweg 51
3951 BE Maarn
Tel 0343-441310

Voor al uw inlijstwerk
en ophangsystemen

De winnaars van
de Gouden Prokkel 2009,
Prokkelstage Nijmegen
Foto: Niek Voort

Uitreiking **Gouden Prokkel 2009**

Over Prokkel kunt u lezen in 'Visie Op', het interview met Marianne Geling, de projectleider van Prokkel. Special Arts was betrokken bij Prokkel, in de zin dat de stichting ateliers heeft opgeroepen de deuren op de Prokkeldagen te openen voor publiek en samen met hen kunstactiviteiten uit te voeren. Een aantal ateliers heeft daaraan gehoor gegeven. Dat is zeer te waarderen, want het kost altijd tijd en moeite en het moet gebeuren met dezelfde hoeveelheid personeel. Maar gelukkig levert het ook veel op: prikkelende ontmoetingen!

De uitreiking van de Gouden Prokkel werd verricht door staatssecretaris Jette Klijnsma op 26 juni in Utrecht. Zij vertelde op aardige en aansprekende wijze wie de winnaar was, namelijk een aantal samenwerkende organisaties in Nijmegen, die stageplaatsen voor mensen met een handicap organiseerden. Terecht, want het leverde zinnige ervaringen op, die mogelijk zicht geven op een arbeidsplek. Daarnaast was een aantal organisaties genomineerd. Een zeer aansprekende Prokkel was de theatervoorstelling 'Geen probleem', een samenwerkingsproject van Centrum voor de Kunsten Artiance in Alkmaar. Mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke beperking en jongeren uit het theaterlab van Artiance vormden samen één theatergroep. Het filmpje daarover was enthousiasmerend en liet zien dat

de productie veel mooie theatrale momenten opleverde.

Ook de foto-expositie in Brummen, een gevolg van samenwerking tussen kinderen van de lagere school en kinderen wonend op de Michaelshoeve, was een mooi voorbeeld van kunst als middel om de ander te ontmoeten.

De uitreiking van de Gouden Prokkel was feestelijk. Voorzitter Alexander Rinnooy Kan en projectleider Marianne Geling hielden een ontspannen inleiding. De uitreiking door Jette Klijnsma was prettig en vrolijk. Het publiek was verwachtingsvol en keek met plezier naar de filmpjes, hoewel deze door het vele licht in de zaal niet goed zichtbaar waren.

Op naar Prokkel 2010. Want dat Prokkel een goede bijdrage levert aan integratie is zeker. Maar tegelijkertijd mag er nog meer aandacht besteed worden aan kwaliteit en continuïteit. Want Prokkelen kan en moet meer zijn dan aardige ontmoetingen gedurende twee dagen per jaar. Het streven moet zijn dat de Prokkeldagen werkelijk resulteren in maatschappelijke gevolgen in de zin van permanente ontmoeting en samenwerking. Special Arts wil uiteraard opnieuw een bijdrage leveren aan prikkelende ontmoetingen!

Klaaske de Vos

Agenda

DRENTHE

Expositie

Veenhuizen, t/m 20-12-2009

Het Outsider Art House te Veenhuizen presenteert een eerste grote solo tentoonstelling van de Duitse kunstenaar Markus Meurer. Het werk van Markus bestaat uit beelden van allerlei materialen, van heel groot tot heel klein. Met ijzerdraad en touw worden dagelijkse gebruiksvoorwerpen en afval samengevoegd en ontstaan allerlei figuren.

Terugkerende thema's in zijn werk zijn, insecten, motoren, vissen en vliegende objecten.

Locatie: Outsider Art House, Oude Gracht 2 te Veenhuizen.

Voor meer informatie:

tel. 0592-388809

email: info@outsiderarthouse.com

www.outsiderarthouse.com

GELDERLAND

Expositie

Elst, t/m 18-10-2009

Levenskunst

Het project 'Levenskunst' is een initiatief van Werkgroep Integratie Gehandicapten (WIG) en is gestart in augustus 2008. Sindsdien werken er tien kunstenaars met een lichamelijke beperking of chronische ziekte aan een eigen kunstobject in Atelier de Ontmoeting te

Elst. Deze objecten worden geëxposeerd in de St Stevenskerk in Nijmegen. Het doel van het project 'Levenskunst' is om deze mensen de mogelijkheid te bieden nieuwe inspiratie op te doen door hem uit te dagen om uit te stijgen boven hun beperkingen. Tijdens de expositie zijn deelnemers van het project aanwezig om met de bezoekers hun ervaringen te delen.

Voor meer informatie:

tel. 06-15007919 (Joke Visser, projectleider). www.wig.nl

Ermelo, t/m 02-11-2009

Dagelijkse Verhalen

In Ateliers en Galerie Leonardo da Vinci te Ermelo is de expositie "Dagelijkse Verhalen" te bezichtigen. Het toont zowel schilderijen als sieraden van een aantal kunstenaars werkzaam binnen het atelier. Voor uitgebreidere informatie over de exposerende kunstenaars verwijzen wij u graag naar de nieuwsbrief op de website van Leonardo da Vinci.

Locatie: Leonardo da Vinci ateliers en galerie, Stationsstraat 72 te Ermelo. Openingstijden: werkdagen van 10.00-17.00 uur en zaterdag van 12.00-16.00 uur.

Voor meer informatie:

tel. 0341-495568

email: info@leonardodavinci-kunst.nl

www.leonardodavinci-kunst.nl

Festival

Wageningen, 9-10-2009

Poëziefestival

's-Heeren Loo Zuid-Veluwe houdt op 9 oktober a.s. een Poëziefestival waar de bundel "Ik moet je wat vertellen" zal worden gepresenteerd. De gedichten in

de bundel zijn geschreven door cliënten, die werkzaam zijn op één van de dagcentra van 's Heeren Loo Zuid-Veluwe.

Locatie: Kristal Dagcentrum, Buurtseweg 3 te Wageningen.

Voor meer informatie:

tel. 0318-593597 (Arie Versluis, manager dagbesteding)

UTRECHT

Exposities

Utrecht, t/m 22-10-2009

Uit de verf!

In het kantoorgebouw van de Inspectie van het Onderwijs in Utrecht is momenteel een expositie te zien van kleurig, vrolijk en soms indringend werk gemaakt door leerlingen uit de ateliers van de Schakel-Spanker, scholengemeenschap Kampen (SO/VSO). Regelmatig wordt hen gevraagd het werk ten toon te stellen. Nu is er dan die mooie kans om hen mooi uit de verf te laten komen!

Locatie: Park Voorn 4 te Utrecht.

Voor meer informatie:

tel. 038-3333280 (Gerben van Riel)

Diversen

Utrecht, 10-10-2009

Week van de Toegankelijkheid

Tijdens de landelijke 'Week van de Toegankelijkheid' staat de toegankelijkheid van de samenleving voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking centraal. Dit jaar is het thema Kunst & Cultuur en de mogelijkheden tot actieve en passieve kunstbeoefening: kun je ook als je een beperking hebt,

Wat is úw reden om te collecteren voor de NSGK?

nederlandse stichting voor het
gehandicapte kind

Meld u vandaag
nog aan!

Meld u aan op www.nsgk.nl of bel (020) 679 12 00

les nemen op de plaatselijke muziekschool, lid worden van een toneelvereniging, het museum bezoeken of de website van het cultureel centrum lezen? Tijdens de week zijn er lokale en landelijke activiteiten.

Voor meer informatie:
www.weekvandetoegekankelijkheid.nl.

ZEELAND

Expositie

Goes, t/m 23-10-2009

Arts in Difference

In Galerie-Atelier de Kaai te Goes is de expositie 'Arts in Difference' te bezichtigen, dit n.a.v. het internationale kunstproject van kunstenaars uit Nederland, België en Hongarije, die samen hebben gewerkt vanuit verschillende kunst disciplines zoals schilderkunst, literatuur, geluidskunst, video en animatie. De expositie is samengesteld door Art&Marges

Museum, museum voor outsider kunst in Brussel.

Locatie: J Antonides van der Goeskade 65 te Goes.

Voor meer informatie:
tel. 0113-222891
www.artotheek.be

ZUID-HOLLAND

Expositie

Den Haag, t/m 10-10-2009

Galerie/cadeauwinkel Anders Bekeken in Den Haag nodigt u graag uit voor de expositie 'Na-Zomer'. Zij exposeren schilderijen, tekeningen, installaties en keramiek en daarnaast tonen ze een selectie sieraden en accessoires.

Locatie: Wagenstraat 123 te Den Haag.

Voor meer informatie:
tel. 070-4274920.
andersbekeken@reakt.nl
www.anders-bekeken.nl

Rotterdam, t/m 01-11-2009

Fragments meeting the unknown

Atelier Herenplaats presenteert tijdens de Wereld van Witte de With de zeer grensverleggende tentoonstelling te zien van kunstenaar Kim Noble. Er zal werk getoond worden van haar 'alters' Judy, Ria, Bonny, Ken, Key en Abi. Deze zes personen zijn allemaal vertegenwoordigd in één en dezelfde persoon: Kim Noble.

Voor meer informatie:
tel. 010-2141108
atelier@herenplaats.nl
www.herenplaats.nl

TELEVISIE

Hilversum, t/m 18-12-2009

Knoop in je zakdoek

Teleac maakt al jaren het TV-programma Knoop in je zakdoek. Dit jaar hebben zij gekozen voor het thema Muziek. Het gaat hier echter om muziek die ten gehore wordt gebracht door mensen met een handicap samen met een reguliere artiest. Er staan 8 afleveringen gepland van Knoop-Muziek en wel op de vrijdagavond om 19.55 uur op Ned 2. Iedere aflevering wordt twee weken later herhaald op zondag om 16.30 uur Ned 2.

Deze afleveringen rondom muziek zijn mogelijk gemaakt door het Fonds Verstandelijk Gehandicapten.

Voor meer informatie:
www.teleac.nl

Hoe... werkwijzen in het atelier

Multimedia kunst slaat brug

“Multimedia kunst is weliswaar een behoorlijke nieuwe kunstvorm, maar zeer goed te combineren met bestaande kunstuitingen zoals schilderen, ruimtelijk werk, drama en muziek. Het kan zelfs bruggen slaan naar ‘oude’ technieken en heel verfrissend werken. Nieuw hoeft niet per definitie moeilijk te zijn”, vertelt Martijn Kuijten, werkzaam binnen ARTORO van stichting ORO uit de regio Helmond.

Deelnemers van ARTORO hebben inmiddels de weg naar het multimedia atelier gevonden. Martijn: “Elke geïnteresseerde deelnemer begint met tekenen en het bewerken van foto’s op de computer. In het programma Photoshop kunnen ze met eenvoudige technieken snel aan de slag. We laten ze bijvoorbeeld een foto nemen van zichzelf die ze vervolgens bewerken. Dat pikt iedereen op. Gaandeweg bieden we standaard drie technieken aan. Afhankelijk van het niveau en de interesse. De deelnemer bepaalt zelf

Stijn van den Boogaard werkend aan een computertekening van een leeuw

Foto: via ARTORO

zijn/haar creatieve koers.” Martijn benadrukt: “Wij bieden alleen maar aan en sturen, op verzoek, bij.”

Start

Martijn Kuijten en Pieter Jaspers werkten tot twee jaar geleden op het grafisch centrum van ORO. Pieter: “We kregen regelmatig vragen van deelnemers over fotografie en video. En met onze achtergrond gingen we daar graag op in.” Pieter heeft een grafisch opleiding gedaan en Martijn de Kunstacademie in Den Bosch. “We zagen het enthousiasme bij de deelnemers en wisten dat we er iets mee moesten doen. We hebben dit aangekaart binnen de stichting en konden, mede m.b.v. sponsoring, al snel aan de slag. Ook zagen we het voordeel om bij een atelier als ARTORO aan te sluiten.”

Mogelijkheden

Die logische verbinding werd snel gemaakt en het multimedia atelier werd naadloos opgenomen in het ARTORO atelier. Martijn: “Het creatieve aanbod is verbreed, trekt nieuwe deelnemers aan en wekt ook de interesse van de reeds aanwezige deelnemers. Met name jongeren die zijn opgegroeid met snelle beelden en geluid via Internet en tv (clips, You Tube etc.). Die groep denkt sterk in beelden en kiest bijna automatisch voor multimedia.

Vanuit die hoek krijgen we steeds meer nieuwe deelnemers. Oudere deelnemers zijn vaak nog opgegroeid met de traditionele technieken zoals tekenen en schilderen, wat een mooi contrast vormt. Het is Interessant om te zien hoe zij met deze nieuwe vormen van kunst omgaan. Sommigen zijn alleen geïnteresseerd in digitaal tekenen en zien dit als een verlengstuk van hun creatieve proces. Anderen ontdekken nieuwe mogelijkheden en storten zich er volop op. We hebben mensen die complete animatiefilmpjes maken. Plaatje voor plaatje. Dat zijn lange projecten.” Toch blijven de projecten niet hangen in vrijblijvendheid. Pieter: “Op een gegeven moment eisen we wel dat iets afgerond wordt. Zo werken alle ateliers binnen ARTORO en zo werken wij dus ook.”

Uniek

“Volgens mij hebben wij een vrij unieke positie binnen “onze kunstwereld”. Ik ken zo snel geen tweede multimedagroep in Nederland zoals wij”, vervolgt Martijn. “In een wereld waar internet, digitale fotografie en photoshopen volkomen ingeburgerd zijn, is dit een meer dan logische uitbreiding van het traditionele kunstaanbod, zoals die bestaat in de wereld van kunstenaars met een

Wesly van den Berg,
Hoogspanning, 2009, bewerkte
foto afgedrukt op aluminium,
160 x 56 cm
Foto: via ARTORO

(verstandelijke) beperking." Pieter: "Net als in een normale situatie vloeien acties in elkaar over. Onze deelnemers nemen foto's, filmen deelnemers uit de dramagroep, maken muziekopnames en 'schilderen' op de computer. Allemaal basismateriaal waar ze mee aan de slag gaan. Het uiteindelijke werk bestaat uit bewerkte foto's, muziekclips, interessante korte videofilms of verassende animatiefilms. We maken best veel, maar waar traditionele kunstuitingen meteen zichtbaar zijn, moeten wij daar nog een weg in zien te vinden. Schilderen, grafisch werk, beelden en keramiek zie je volop in ons atelier. Met deze kunstvorm is dat wat moeilijker. We hebben echt een podium nodig waar anderen onze filmpjes kunnen bekijken. De meeste zijn de moeite meer dan waard." Toch begint de multimedia groep al aardig aan de weg te timmeren. Pieter: "We leveren de decors in de vorm van lichtbeelden voor de musical 'De Hoogste Tijd', van DBC Klokhuis (zie kadertekst).

Lichtbeelden die de deelnemers volledig vanuit eigen interpretatie hebben bewerkt. De expressie van de deelnemer staat altijd voorop."

Brugfunctie

Na een jaar is aangetoond dat in Helmond multimedia een verrijking is van het aanbod en op een ongedwongen manier bruggen slaat tussen de nieuwe en traditionele disciplines. Martijn: "Dat laatste is zeker het geval. Deelnemers worden extra geprikkeld, verruimen hun creatieve horizon en groeien uit tot multidisciplinaire kunstenaars. Dat is niet de hoofddoelstelling, maar wel een prettige bijkomstigheid. Hoofddoelstelling is dat deelnemers graag werken met multimedia en dat is hier zeer zeker het geval!"

*Jan-Willem van den Enden
betrokken bij ARTORO*

ARTORO
Van Speijklaan 73
5703 XE Helmond
Telefoon: 0492 - 472840

De musical 'De Hoogste Tijd' wordt uitgevoerd door mensen met een verstandelijke beperking en zal nog te zien zijn op 7 oktober in het Cultuurcentrum 'Martien van Doorne' in Deurne (ccdeurne.nl). Tot 14 oktober is er binnen het Cultuurcentrum een expositie te zien met werken van alle verschillende ateliers binnen ARTORO. Voor meer informatie: www.oro.nl

Michiel Hartman, *Zelfportret*, 2009, computertekening
afgedrukt op mat fotopapier, 88 x 30 cm
Foto: via ARTORO

De keuze van Albert Sanders

Over waarneming en ‘vertaling’

Voor mij is kunst een interpretatie van de werkelijkheid. Een werkelijkheid die mij kan shockeren, verbazen, verblijden, verrassen, nieuwsgierig maken; die mij kan raken, moet raken. Een kunstwerk moet jeuken, tintelen in de maagstreek, een droge mond of natte ogen veroorzaken, zweetaanvallen en lachbuien doen ontstaan. Vragen oproepen; liefst geen antwoorden geven. Hoe langer ik naar kunst kijk, erover lees, kunst zie maken, met kunstenaars en studenten in gesprek raak en zelf af en toe een poging waag, hoe meer bovengenoemde ervaringen ik te verwerken krijg.

Rechts:

Inspiratiebron voor het schilderij 'Vrouw met doek voor de mond'

Foto: Albert Sanders

Onder:

Roos Leijten, *Vrouw met doek voor de mond*, 2003, kleurkrijt, 50 x 65 cm

Foto: Albert Sanders

Ook de outsiderkunst is een interpretatie van de werkelijkheid. De werkelijkheid van de outsider is echter in zijn algemeen nog moeilijker te achterhalen en te begrijpen, omdat we hier te maken hebben met de spontane en onconventionele kunst van kunstenaars die buiten het professionele kunstcircuit werken. Het werk van een ‘buitenstaander’ sluit niet echt aan bij welke traditie dan ook in de Westerse kunst of andere leidende kunstcultuur. Meestal is de outsiderkunstenaar autodidact en werkt hij vanuit een dwangmatige behoefte, voor zichzelf, niet voor derden. Om het werk van een professionele kunstenaar te begrijpen moet je weten welke positie hij wil innemen ten opzichte van het gezaghebbende canon. Om het werk van een spontane kunstenaar te begrijpen moet je zijn biografie, zijn dromen en fascinaties kennen.¹

Verbaasd over wat ze toch tekende

Ik ben gevallen voor het werk van Roos Leijten (1968, Beneden-Leeuwen), ‘Vrouw met doek voor de mond’.

Ik heb Roos en haar werk tijdens een docentenstage leren kennen in Atelier Matisse te Wijchen. Roos tekende naar aanleiding van een stilleven dat opgesteld

stond in de ruimte. Ik stond naast Roos en keek naar het ontstaan van het stilleven. Roos keek op van het papier, keek naar het stilleven en tekende kleine cirkeltjes rechtsboven op het papier. Verbaasd vroeg ik haar wat ze toch tekende. Roos op haar beurt keek mij vriendelijk maar indringend aan, nam me bij de hand en leidde mij vervolgens naar het stilleven. Hier wees ze mij resoluut op de punaises op de muur! Telkens wanneer zij opkeek vanuit haar werk en het stilleven aanschouwde zag zij in eerste instantie de kleine ronde vormen en deze bleef ze volhardend steeds weer opnieuw rechtsboven tekenen om daarna

aan de rest van de voorstelling verder te werken. Een bijzondere interpretatie van de werkelijkheid en daardoor een in mijn ogen vreemde maar wonderschone, grafische interpretatie van het stilleven.

Zeer eigen handschrift

Bijzonder aan haar werk is haar typische manier van waarnemen; altijd zeer gedetailleerd in zowel kleur als vorm, maar ook zoekend naar de plaatsing op het papier en naar de verhouding van het geheel. Vaak onsamenhangend zonder het totaalbeeld te verliezen. Altijd origineel met een zeer eigen handschrift. Een Roos Leijten haal je er zo uit. Haar werk wekt nieuwsgierigheid op. Wat heeft ze willen tekenen en hoe heeft ze de voorstelling nu weer waargenomen? Soms vult ze in wat ze schijnbaar lijkt te zien.

Bij nadere aanschouwing blijkt toch weer haar gedetailleerde waarneming in met name haar kleurgebruik.

De verlengde hydraulische arm

Het werk 'Vrouw met doek voor de mond' zag ik voor het eerst half af op haar tekenplank tegen haar tafel staan. Later, ik denk wel 3 jaar, zag ik het ingelijst terug. Ik viel er direct voor. De 'vreemde' figuur tegen de bloemrijke achtergrond. Een militair met hoofddeksel die een groet brengt, een treinconducteur? Maar dan die lange uitgerekte, bijna hydraulische rechterarm? Die grote starende ogen en die donkere zwarte... ja wat, mond? Roos vragen. Roos was er niet. Naar de begeleiders. Die haalden een fotoboek uit de kast, bladerden het door totdat de hier getoonde

afbeelding verscheen. Deze foto had Roos nagetekend, fantastisch! Haar interpretatie, haar 'vertaling' van deze afbeelding, om jaloers op te zijn. De 'verlengde arm' omdat hij in eerste instantie toch niet lang genoeg getekend was? De vertaling van de tekening van de stof, de grote kleurcontrasten die de aandacht krijgen, de gedegeneerde bak op haar hoofd. Haar oplossing voor de groene achtergrond. Hoezo kan 'natekenen' geen kwaliteit opleveren?

Albert Sanders, docent beeldend vormen, SPH, Instituut Sociale Studies van de HAN te Nijmegen Lid selectiecommissie Special Arts

¹ Uit: *Verborgene Werelden, Outsiderkunst*, Maarten Westermann, 2007, ISBN-13: 9789020965902, Terra - Lannoo

EEN WORKSHOP
POËZIE
ORGANISEREN?

ONTDEK DE KRACHT
VAN DE KUNSTENAAR

KERAMISCHE
PRODUCT LIJN
ONTWERPEN?

ANIMATIE
FILMPJES
MAKEN?

Voorbeelden van projecten waar werken met professionele kunstenaars de kwaliteit van het leven van de betrokken deelnemers op een verrassende manier verbetert, verandert en kleur geeft. Soms letterlijk.

Kunstenaars zijn immers in staat verder te denken. Zich te verplaatsen in de leefwereld van de ander. Zij zijn in staat om onverwachte verbanden te leggen. Om creativiteit te ontdekken of om fantasie te combineren met vakmanschap.

Zoekt u als organisatie naar een inspirerende en creatieve aanvulling op de zorg die u levert aan uw cliënten? Of heeft u zelf ideeën die u wilt realiseren?

Wij, Kunstenaars&CO, weten de weg. We hebben een groot netwerk van professionele kunstenaars. Samen met u selecteren wij de beste kunstenaars die aansluiten op uw wens of idee. Maar we doen meer. We denken ook mee over inhoudelijke en financiële invulling van projecten binnen uw organisatie.

Wilt u meer weten?
Of wilt u een afspraak maken?

Kijk op www.kunstenaarsenco.nl
of bel De Kunstenaarslijn: 0900 – 535 25 99.

KUNSTENAARS & CO

Groeiende aandacht voor kunst door mensen met een beperking

De laatste tijd groeit de belangstelling voor kunstbeoefening door mensen met een beperking sterk bij centra voor de kunsten, culturele instellingen en onderwijs. Twee recente bijeenkomsten van Cultuurnetwerk Nederland (in samenwerking met Vlaamse partners) stonden dan ook in het teken van mensen met een beperking. De ene keer draaide het om buitenschools aanbod voor alle leeftijden door centra voor de kunsten, de andere keer om aanbod van culturele instellingen voor het speciaal onderwijs.

Conferentie 'Kunsteducatie voor mensen met een beperking'

Op 26 maart organiseerde Cultuurnetwerk Nederland de conferentie 'Kunsteducatie voor mensen met een beperking' in Rotterdam. Dit deed zij in samenwerking met het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming, het Nederlands Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en Kunstconnectie, branchevereniging voor kunsteducatie en kunstbeoefening. De conferentie is onderdeel van een langjarige ervaringuitwisseling tussen Nederlandse en Vlaamse collega's van Centra voor de kunsten (Deeltijds Kunstonderwijs in Vlaanderen).

Onder voorzitterschap van Ap de Vries, directeur van Kunstconnectie, werd een overzicht geschetst van het aanbod voor deze specifieke doelgroep in de Nederlandse Centra en Vlaamse academies. Experts van onder meer kunstcentra en ateliers vertelden in vijf deelsessies over hun ervaring met het ontwikkelen van specifiek aanbod voor deze doelgroep (ook als klein centrum), het mee laten draaien van deze groep in reguliere programma's, de benodigde expertise voor begeleiding en talentontwikkeling en hoe je die expertise kunt delen.

In de plenaire afsluiting blikte Ap de Vries, samen met een aantal anderen, terug op de dag. Passie en betrokkenheid bij de doelgroep, groot empathisch vermogen en goed luisteren zijn competenties waarover docenten moeten beschikken. Daarnaast moet de directeur van een kunstcentrum bereid zijn educatiebeleid voor deze doelgroep te verankeren in het beleid van

de organisatie. Kunsteducatie voor deze groep moet gericht zijn op artistieke ontwikkeling en op het vergroten van hun creatieve vermogen, vinden we zowel in Nederland als Vlaanderen. Maatwerk is daarbij cruciaal gezien de diversiteit binnen de doelgroep.

De ervaring van Klaas de Vos, directeur van Special Arts, is dat veel cursisten met een beperking de neiging hebben zich tot een bepaalde discipline of een bepaalde manier van werken te beperken. Het is soms raadzaam dat de docent de leerling stimuleert van de gebaande paden af te wijken; pas dan ontwikkelt de cursist zich. Toinette Loeffen, projectleider/onderzoeker bij Kunst Inclusief, wees op de tweede fase van Kunst Inclusief, waarin centra voor de kunsten en ateliers in het najaar van 2009 samen aan nieuwe werkwijzen gaan werken voor kunstbeoefening door deze groep.

Dag van de Cultuureducatie 2009

De vijfde Dag van de Cultuureducatie, die in januari in Antwerpen en in juni in Nederland plaatsvond, stond dit jaar in het teken van het

Violist en hoofd educatie van het Muziekcentrum voor de Omroep (MCO) Michael Klier en muziektherapeut Jantje van der Wurff

Foto: via Cultuurnetwerk Nederland

speciaal onderwijs. Cultuurnetwerk Nederland organiseert deze dagen in samenwerking met de Vlaamse collega's van CanonCultuurcel. De doelgroep van de dag in juni bestond voornamelijk uit (educatief) medewerkers van culturele instellingen, maar daarnaast waren er ook mensen uit het onderwijs en vanuit de overheid.

In de presentaties, workshops en voorstellingen was aandacht voor vele kunst disciplines, erfgoed en media, maar ook voor verschillende leeftijdsgroepen en de vier clusters, waaronder de verschillende beperkingen van de kinderen zijn verdeeld. Ondanks de diversiteit binnen het speciaal onderwijs waren er toch wat tips die algemeen geldend zijn.

- Een activiteit moet tot stand komen door samenwerking tussen culturele instelling en leerkracht/docent.
- Het helpt als de instelling speciaal lesmateriaal ontwikkelt bij voorkeur in overleg met de leerkracht.
- Een goede voorbereiding in de klas, evenals de mate waarop de medewerker van de culturele instelling vertrouwen uitstraalt tijdens de activiteit, het creëren van ruimte om zelf dingen te ontdekken, kleinschaligheid, herhaling, het bieden van structuur, interactie met de doelgroep en een vertrouwde

omgeving, bijvoorbeeld de eigen school als locatie, bleken bepalend voor een geslaagde activiteit.

Uit beide bijeenkomsten blijkt dat dé doelgroep niet bestaat: er is een grote diversiteit aan beperkingen en gradaties daarbinnen, waardoor maatwerk noodzakelijk is en samenwerking tussen de (culturele) instellingen enerzijds en scholen en ouders anderzijds belangrijk is. Kennisuitwisseling zorgt ervoor dat een ieder kan leren van succeservaringen van anderen. Het is goed te zien dat er meer aandacht is voor cultuureducatie voor mensen met een beperking. Zoals Ap de Vries zei op 26 maart: "alle mensen hebben recht op kunst. Temeer daar kunsteducatie bijdraagt aan individuele ontplooiing, waar de maatschappij weer baat bij heeft."

*Anneloes Vermeulen-Teebaal
projectmedewerker Cultuurnetwerk Nederland*

De verslagen van beide bijeenkomsten zijn te vinden op:

http://www.cultuurnetwerk.nl/producten_en_diensten/eerdere_evenementen/detail_evenementen.asp?evid=33

http://www.cultuurnetwerk.nl/producten_en_diensten/dag_van_de_cultuureducatie/

Vincent Lamers van
Theater Kapstok verzorgde een
sprankelend optreden
Foto: via Cultuurnetwerk Nederland

Atelier Spat

“Prestatiedruk bij onze doelgroep werkt alleen maar averechts”

In het centrum van Utrecht is het Atelier Spat gevestigd. Om er te komen meld ik me bij de Wegwijswinkel aan de Adriaanstraat 26. Dit is een inloop- en informatiecentrum voor (ex)-psychiatrische cliënten. Prominent in dit centrum is een gezellige stamtafel. Ook zijn er talloze brochures te vinden, informatie om mensen met psychische problemen zoveel mogelijk te ondersteunen in het dagelijks leven. Dit centrum is net als Atelier Spat onderdeel van de Stichting Tussenvoorziening.

Om in het atelier te komen moet ik heel wat traptreden op. Deze kunstwerkplaats is namelijk gevestigd op de zolder van het gebouw. Tijdens mijn klim passeer ik Rob die “effe een sigaretje gaat roken”. Naast de nicotinekleur op zijn vingers ontdek ik ook verf. Dat verwijst mij naar het atelier.

“Een gouwe plek”

“Koffie?” vraagt Plony, als ik de locatie bereikt heb. “Graag!” Plony is drie dagen per week

‘ondersteuner’ bij Spat. Ze organiseert de exposities, de inkoop van materialen en de kunstuitleen. “Mensen komen hier om lekker te werken”, vertelt Plony. “Ze willen gewoon hun gang gaan.” Spat is een atelier voor en door mensen met een psychiatrische achtergrond die met kunst bezig willen zijn. De stichting biedt deze amateurkunstenaars de mogelijkheid om op eigen kracht te tekenen, schilderen, boetseren, pottenbakken, beeldhouwen en fotograferen. Hiertoe staat de deelnemers zeven dagen per week een atelier ter beschikking waar veel basisbenodigdheden aanwezig zijn. In het ruime atelier staan grote schildersezels opgesteld. De kunstenaars krijgen hier geen les. Het criterium is dat ze zichzelf bezig kunnen houden. Er is vooral veel tijd voor koffie en voor wie dat wil een praatje. Rob schuift met een volle mok aan tafel aan. “Weet je, soms hebben we onderling wel eens opbouwende kritiek. Dan zeg ik: dat zou ik zus of zo doen. Maar niet iedereen is daarvan gediend.” Voor hem is dit atelier heel belangrijk.

De skibril van Rob, “Thuis heb ik geen ruimte om op zulke doeken te schilderen.”

Foto: Natalie Overkamp

"Een gouwe plek!" noemt Rob het. "Ik heb een sleutel en kan hier komen wanneer ik wil. Die vrijheid en ruimte is voor mij belangrijk." Momenteel richt Rob zich erg op zijn schilderkunst, maar in het verleden heeft hij ook de technieken van het edelsmeden ontdekt. "Thuis heb ik er geen ruimte voor om op zulke doeken te schilderen. En als ik het schilderen zat ben, kan ik hier ook boetsen." Rob komt er bijna dagelijks, net als zijn maat Dick. Samen vinden ze in Atelier Spat de stimulans om door te gaan.

Aanspraak is belangrijk

Gemiddeld komen er vijf kunstenaars per dagdeel. "Soms zie je iemand dagelijks, dan weer een hele poos niet", vertelt Plony. "Dat heeft ook te maken met hoe iemand zich voelt. En soms wordt iemand weer tijdelijk opgenomen." Twee jonge meiden zijn achterin het atelier aan het werk. "Ik vind het heerlijk om

iets te maken waar je blij van wordt. Daar word ik sterker van", vertelt de twintiger. Ze wil liever niet met naam genoemd worden, omdat ze bang is voor een stempel. "Ik studeer en heb een weekendbaantje, een zo gewoon mogelijk leven."

Op het memobord staat een workshop aangekondigd. "Dat is leuk voor de afwisseling", zegt Plony. "Mensen kunnen dan een bepaalde techniek verdiepen en erin verder komen." Toch weet ze als organisator dat dit soort activiteiten lastig zijn voor haar doelgroep. "Sommigen willen echt hun talent ontwikkelen. Maar het kan gebeuren dat ze zich opgeven en dan toch niet komen. Dat weet je nooit."

Voor de meeste deelnemers in het Utrechtse atelier is de aanspraak het belangrijkste. Een aantal wil ook graag exposeren en verkopen. "Ja, dat is een stimulans om door te gaan en dingen verder

te ontwikkelen", aldus Rob die, terwijl de zon door het dakraam schijnt bezig is een skibril in acryl op doek te brengen. Voor hem is het atelier een plek waar je komt om te werken. Spat biedt de ruimte en het materiaal. Daarnaast is het een opstap naar het uitbreiden van contacten vanuit een veilige omgeving.

"Als deelnemers er aan toe zijn kunnen ze helpen bij de organisatorische kant van het atelier," zegt Plony, "maar we willen op geen enkele wijze druk uitoefenen. Ze hoeven hier niks. Prestatiedruk bij deze doelgroep werkt alleen maar averechts."

*Natalie Overkamp
zelfstandig fotograaf en journalist*

Atelier Spat
Adriaanstraat 26 aa
3581 SG Utrecht
Telefoon: 030 - 2759645
Email: spat@wegwijs.org

KUNST & SCHOONHOVEN KERAMIEK

Maatwerk in keramiek

Onze fabriek, Schoonhoven Keramiek (1920), produceert op ambachtelijke wijze keramiek en heeft daarbij als specialisme het reproduceren van kunst op een grote verscheidenheid van keramische vormen. Wij werken samen met vele bekende en minder bekende kunstenaars geheel naar wens van de klant.

Wij produceren originele relatiegeschenken en kerstgeschenken in opdracht van bedrijven en instellingen. Voortdurend zijn wij op zoek naar inspirerende samenwerkingsverbanden met kunstenaars, ontwerpers en kunstacademies. Inmiddels hebben wij in samenwerking met vele ateliers voor kunstenaars met een beperking schitterende opdrachten uitgevoerd. Tot grote tevredenheid van zowel onze opdrachtgevers als ook de vele ateliers met hun kunstenaars.

Schoonhoven Keramiek B.V. • Wal 13-15 • 2871 BB Schoonhoven • T +31 (0)182 382344 • F +31 (0)182 386064
E. info@schoonhovenkeramiek.nl • www.schoonhovenkeramiek.nl

www.schoonhovenkeramiek.nl

Column

Thuiskomen...

Sliedrecht, aan de rand van een industrieterrein. Hier staat een gerenommeerd bedrijf dat onder meer ICT toepassingen ontwerpt voor de sector zorg en welzijn. Ook levert deze onderneming meubilair voor de gezondheidszorg. Stoelen, banken en bedden die huiselijk en soms ook heel trendy ogen maar ook tegen een stootje en wat vochtigheid kunnen.... Een mooi, licht en ruim pand.

Ook een bedrijf waar bijzondere mensen werken. Mensen met oog en aandacht voor kunst uit een onverwachte hoek. Kunst vanuit de instellingen waar zij hun producten en specialisatie expertise op richten. En niet als een soort 'gadget', maar een essentieel aspect van hun bedrijfsfilosofie.

Toen één van hun medewerkers een klus deed bij een jeugdhulpverleningsinstelling waar wij

als schoolatelier 'Passe Partout' in Kampen werk hadden hangen, kwam al snel een bijzonder hartelijk en uitnodigend mailtje: of wij ook bij hen wilden exposeren.

Daar hoefden we niet lang over te denken. Met een aantal leerlingen zijn we afgereisd naar het verre Sliedrecht en zijn gaan 'hangen' in de ruime, lange gangen, de lichte cursuslokalen en de kantine.

Al meteen reageerden de medewerkers enthousiast en de meegekomen jongelui incasseerden trots menig welgemeend compliment. Maar het meest bijzondere compliment kwam later van een directielid van dit bedrijf. Tijdens de officiële opening van de expositie op een 'klantendag' zei hij, oprecht gemeend en met lichtjes in zijn ogen het volgende: "Tussen de vorige tentoonstelling en die van jullie hing er een tijdje niks aan de wanden van dit huis. Toen ik echter op een goede dag binnenliep en ineens jullie werk zag hangen voelde ik precies wat ik gemist had... alsof ik thuis kwam!"

Niet voor niets heet de expositie dan ook 'Uit de verf!'

Veelbelovende jonge mensen, ja, met een beperking, maar zeker niet als het gaat om hun expressieve en creatieve talenten. Zo komen ze 'uit de verf' en hun werk raakt mensen, doet hen 'thuiskomen'. Doe ze dat maar eens na!

Gerben van Riel
directeur van de Christelijke School voor SO en
VSO-ZMLK De Schakel in Kampen

Ria Nijenhuis-Tijhuis, *Pottenkijkers*,
2004, ecoline, 40 x 50 cm
Foto: Gerard van Rossum

Colofon (p)art is een kwartaaluitgave van Special Arts. **Postadres:** Postbus 125, 3940 AC Doorn; **Bezoekadres:** Stamerweg 22, Doorn.

Telefoon: 0343 - 42 04 44; **fax:** 0343 - 41 61 33; **e-mail:** info@specialarts.nl; www.specialarts.nl.

Postbanknummer: 286136; Rabobank nr. 14.32.52.941. **ISSN:** 1385-0318. **Abonnement:** € 19,50/jr. **Losse nummers:** € 5,50

Medewerkers: Tine Veldhuizen (hoofdred.), Erik Gramser. **Correspondenten:** Caroline Bolscher, Noek van der Burgh, Henk van Es, Kees van Meel, Natalie Overkamp, Gerben van Riel, Albert Sanders, Krijnie Valentien-Pikart, Klaaske de Vos. **Gast-correspondenten:** Jan-Willem van den Enden, Anneloes Vermeulen-Teebaal. **Vormgeving en realisatie:** Ladenius Communicatie bv, Houten. Overname van artikelen is alleen toegestaan met toestemming van de redactie.

Terugblik op de tentoonstelling **‘Mensen Als Wij’** in Museum Jan van der Togt in Amstelveen

Het schrijven van dit stukje doet nagenieten van een zeer succesvolle en vooral mooie tentoonstelling die Special Arts in juni en juli organiseerde in Museum Jan van der Togt in Amstelveen. Voorwaar een tentoonstelling die met recht museaal genoemd mag worden. In de eerste plaats vanwege de prachtige en interessante werken die werden geëxposeerd, in de tweede plaats vanwege de samenhang tussen de werken en niet in de minste plaats vanwege de prachtige inrichting en accommodatie.

De tentoonstelling ‘Mensen Als Wij’ was thematisch opgezet. Centraal stond de eigen leefwereld van mensen met een handicap, die, door de beperking, vaak minder reikwijdte heeft. De onderwerpen portret, familie en vrienden zijn daarom veel voorkomend. Daarnaast is uiteraard de liefde belangrijk, gelukkig een thema dat geen beperkingen kent.

Dankzij de hoeveelheid werken van kunstenaars met talent kon Special Arts veel werken selecteren die pasten in het thema. Met name het thema portret was ruim vertegenwoordigd, waarbij die van beroemde mensen een feest van herkenning oproepen.

De directeur van Museum Jan van der Togt, Jan Verschoor, had de regie bij de inrichting van de tentoonstelling. Door zijn toedoen kwamen de werken optimaal tot hun recht. Hij zorgde ervoor dat het brutale model van Piet Schopping van over haar schouder uitnodigend naar de bezoeker keek. Daarentegen gaven de levensgroot getekende portretten van Shen van der Knaap (zie achterzijde) een intiem beeld van kunstenaars en begeleiders van atelier de Wijde Doelen.

Bijzonder goed tot hun recht kwamen de kunstwerken van Wouter Coumou, die in een apart ‘kabinet’ geëxposeerd werden. De stripachtige figuren en de daarbij grappige teksten nodigden uit tot langer kijken en naar zoeken van betekenis.

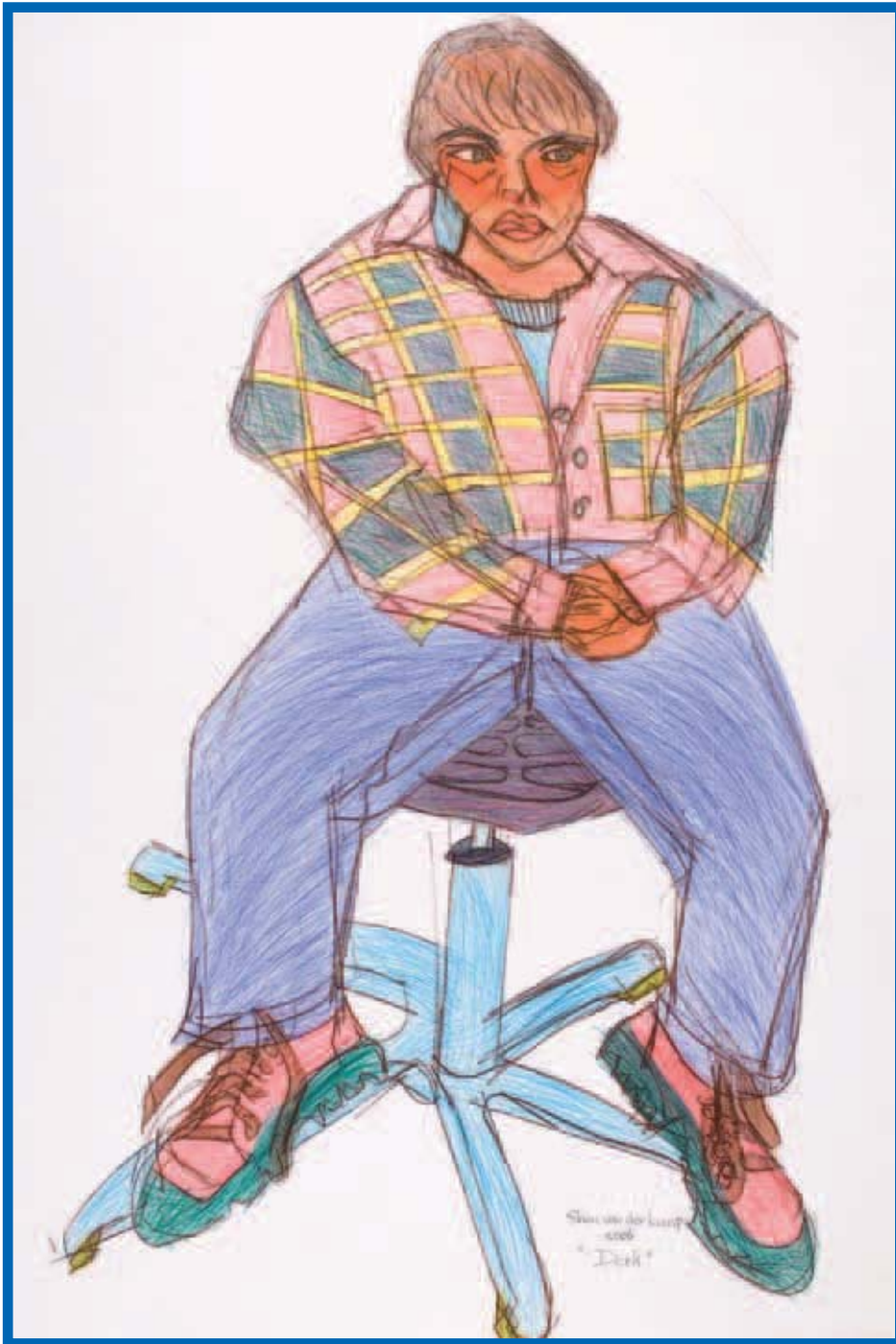
Persoonlijk houd ik erg van de kleine werken van Camille Grootaers, die scènes uit het familieleven tekent. Camille rekt zijn figuren uit en maakt ze min of meer houtig-hoekig. Dat geeft een spannend en grappig effect, wat versterkt wordt door de compositie en het kleurgebruik. Een waar voorbeeld van outsider art. Want ik ben er zeker van dat Camille niet kiest voor zijn stijl omdat hij werk van Giacometti of Picasso kent, maar omdat het rechtstreeks komt uit zijn eigen beleving en hand!

De opening was feestelijk en een succes qua aantal mensen. Fijn dat een flink aantal kunstenaars, al of niet met begeleiding, aanwezig was. Jammer dat niet alle kunstenaars er waren. Het is begrijpelijk dat het niet altijd mogelijk is om begeleiding vrij te maken voor zo’n gelegenheid. Tegelijkertijd is het een geweldige opsteker voor de exposerende kunstenaars om een opening bij te wonen en de bezoekers de kans te geven hen te ontmoeten. Bij een volgende gelegenheid, die er wat betreft ondergetekende zeker komt, wil de stichting, wanneer het ateliers niet lukt om die begeleiding te bieden, onderzoeken of vrijwilligers van Special Arts daarin een rol kunnen spelen.

Klaaske de Vos

Trotse kunstenaars (van links naar rechts): Camille Grootaers, Patricia Frens, Nicolle Meijlink, Briggitte Jansen

Shen van de Knaap, *Derk*, 2000,
kleurpotlood, 70 x 100 cm
Foto: Gerard van Rossum

(p)art is een kwartaalmagazine van Special Arts.
Postadres: Postbus 125, 3940 AC Doorn; Bezoekadres: Stamerweg 22, Doorn.
Telefoon: 0343 - 42 04 44; fax: 0343 - 41 61 33; e-mail: info@specialarts.nl; www.specialarts.nl